

משה בירנבוים

גוי"נ לקוה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע ועכ"א

מליזענסק

עיה"ק טבריא תובב"א

בעוהשי"ת

פרשת כי תשא

בספה"ק וציותר בספה"ק "תולדות" מוצא הרצה שהתורה היא נכחית, וכל ענין בתורה נצרך לכל הדורות ולא רק לזמנם הם, וגם השיחתי של עבדי אבות וציותר של האצות וכו' שמהם נעשתה תורה, לא נכתב לסיפור דברים בעלמא, אלא להורות את דרכי השי"ת לכל הדורות ואף לזמנינו לנו.

והנה בפרשה זו, פרשת "תשא", שבו מוצאה הענין שעליו אמרו חז"ל שצא להורות תשובה דרבים, שאחרת לא מוצא כלל וכלל הענין, כמסופר שיהודי צא לנדיק להתלונן שבנו חלילה השתגע, שאוכל דבר אחר, ורוקד ומצלה זמנו לנטלה עם חברים, אמר לו הנדיק אם היה רוקד ומצלה עם ה"דבר אחר" ורצה לאכול את חבריו, הייתי מסכים איתך שהשתגע, אבל כפי שהנך מספר לי, אז הוא פשוט צריך לחזור בתשובה,

והנה פה מדובר בדור דעה, שראו את עשרת המכות וקריעת ים סוף, ששם הגיעו למדריגה של ראתה שפחה על היס וכו' ואח"כ ראו את הקולות בשעת קבלת התורה וכו', והנה כשאנשים צדגה כו, לוקחים עגל ואומרים אלה אלהיך ישראל, האם זה עבירה, הרי זה פשוט שגעון שהשתגעו, כי זה לא מתקבל על שום שכל.

ואמנם צוה אפשר לתרץ את הקושי בדברי משה רבינו, שאמר, אלא חטא העם הזה חטאה גדלה ויעשו להם אלהי זהב, ומקשים כולם, הרי משה רבינו מתחנן פה אל השי"ת שיסלח לזני ישראל, ומה פירוש דבריו, אלא דאמר משה רבינו, כשאדם יעשו שטות מסוימת אפשר לכעוס עליו ואולי גם להענישו, אבל אם חלילה יראו שעושים דברים שמראים שיצא מדעתו, הרי לא יעלה על הדעת לכעוס עליו או להענישו, אלא יקחו אותו מהר לרופא, ויחפשו תרופה למכתו, וזהו שאמר כאן משה, שלפי החטאה הגדולה שעשו להם אלהי זהב, אחרי שזכו לראות מראות נוראות, הרי שיצאו מדעתם, ואין כאן מקום להענישם, אלא צריך לרפאותם.

וכעין זה ראיתי גם בשם רבינו הגה"ק מלאנו ה"שפע חיים" זי"ע, עה"כ, ויוזל בשיח את פני ה' אלקיו ויאמר למה ה' יזורה אך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים בכוח גדול וביד זזוקה (לב, יא). דהנה ידוע קושיית מוהר"ם אלמושיניו שהקשה, למה הזכיר בצקשמו יציאת מצרים, הלא אדרבה היא הנותנת להוסיף חומר בעוונם, שעם כל הטובה אשר השי"ת גמלם בגדו צו. והנראה לומר בציאור בקשת משה רבינו מהימנא, ויחל משה את פני ה' אלקיו דייקא, בצחינת מידת הדין, היינו שצא לטעון על תוקף מידת הדין שפגעה בהם בישראל ואשר על כן נכשלו בכל דבר פשע ולא דעת עשו, וכהוכחה לכך המשיך ויאמר למה ה' יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים צכח גדול וציד חזקה, היינו שעל אף שהיו משועבדים שם בחומר ובלבנים בקושי השעבוד, היה הכרח להוציאם ציד חזקה שלא רצו לזאת מעצמם, כי מרוב השנים שהיו משוקעים צין נואפים וטמאים בעמקי הקליפות, אצדה צינתן ונעשו כחרש שוטה וקטן ונמשל לבהמה נדמה, עד שבצביל תאווה קטנה מוכן הוא למסור את חייו, וא"כ מזה אשר הוצאת אותם צכח גדול וציד חזקה יש הוכחה צרורה שיצאו מדעתם, ולכן למה ה' יחרה אפך. ע"כ.

ובכל זאת משום הקושי הגדול להצין חטא שכזה על דור דעה, לכן יש מפרשים, שהמעשה לא היה ח"ו שחשבו את העגל לאלקי, אלא שהתכוונו כלפי משה, שאמרו כל מה שעשה משה הרי צא רק מכחו של השי"ת, והרא"י שהכנסנו שם קדוש לאש, וזה גרם שחמכת זהב יכול לילך, וגם מקל יכול להנהיגו צרות השם, וא"כ למה לנו את משה למנהיג, ואין לנו זקוקים למנהיג ח"ו, ולכאורה א"כ מאי קול הרעש מהמעשה שעשו, שאמנם זה חטא אבל לא עד כדי כך, שמפחדים להזכיר את שמו.

ועוד קשה לי, דהנה בספה"ק "אור לשמים" מהרה"ק רבי מאיר'ל מאפטא זי"ע מציא בשם רבו הרה"ק ה"ארהב ישראל' מאפטא זי"ע, עה"כ, ויאמר הראני נא את כבודך, ויאמר אני אעביר כל טובי על פניך וגו' וזוהתי את אשר אזוון וגו' (לב, יז-יח). וז"ל, שמעתי ממורי הגאון מו"ה העשיל זללה"ה הפירוש, כי ציקש משה הדבר לטובתם של ישראל שיהיה הכח והאומץ צידו שיוכל להטיב להם. והשיבו השי"ת, אני אעביר, לשון הכרזה כמו ויעצרו קול צמחנה (שמות לו, ו). ר"ל אני אכריז שכל טוב - על פניך, שדרך הנדיק ילכו כל ההשפעות וכל ישועות ישראל בכלל וצפרט. רק - וחזותי את אשר אחון, כי גם הנדיק הוא צן אדם, ולא יכול להשיג על העולמות בכל עת צלי הפסק, כי לפעמים צריך לישן ולפעמים מוטריד בענין אחר. והשאיר השי"ת כציכול לעצמו אשר שינה אין לפניו ולא יטרידהו טורד, שהוא יחז' יחון לאיש אשר ייטיב לפניו. ע"כ.

ולכאורה פה מדובר אחר מעשה נורא כזה, ולכאורה משה היה צריך לחפש עצה אף להחזיר לישראל את האמונה צה' ובעצדו, והנה במקום זה, הוא מצקש על השפעות, וציותר שמצקש שיעצור דרכו, שנראה צקשה לצרכו ולא לצורך כלל ישראל, וצריך הצנה.

ובצדי להצין הענין הנ"ל אקדים פירוש נורא מספה"ק תפארת שלמה חלה"ק, פן יש בכח איש או אשה וכו' אשר לזכו פנה היום בעם ה' אלקינו וגו', שרש פורה ראש ולענה, והתברך בלבבו לאמר וגו' לא יאבה ה' סלוח לו וגו' והבדילו ה' לרעה וגו', יש לדקדק צפרשה זו מה חדש משה צפרשה זו צדברים הללו שאמר "אשר לזכו פונה היום" הלא זה דברו בכל משנה תורה להוכיח ולהזהיר את ישראל שלא יחטאו בע"ג ושאר עבירות ומה לו כפילות הדברים צוה. עוד יש לדקדק צאמרו לזכו פונה היום מעם ה' הול"ל מה' אלקינו, מאי קאמר מעם ה'. ועוד כמה דקדוקים עצמו מספר. והנ"ל ציאור הענין דהנה זה ידוע צאנשי דורינו כי צזמנינו העיקר לעצדת השם הוא להתצב אל הנדיקים כל אחד לפי מדרגותו, וזה הענין פרסם הצעש"ט ז"ל בעולם שכל מי שמפריד א"ע מהנדיק ואומר לזכו פונה ה' לנסוע לנדיק הדור לצקש תורה מפיו הלא כמה ספרי קדושים צמוסר השכל דרושים לכל חפציהם צתורה ויראת שמים. אבל צאמת אין זה כלום כי ראיית פני הנדיק הוא מצטל ממנו כל המדות רעות דהיינו העצלות ועצבות וכל התאוות רעו' ר"ל. וגם צצדקה מה שנותן לנדיק זוכה למדות טובות, וכל חסרונו ישלים ע"י דיבוק חכמים. וגם הנדיק מעלה תפילתו למעלה כי הקצ"ה מתאוה לתפילתם של נדיקים ומגלין אלוקותו ית"ש צעול' [כי הקצ"ה מתאוה לתפילתם של נדיקים] וצוה יצוא לשלימות האמיתי.

וכמשל בן כפר שרואה לבא אל המלך ולבקש מלפניו על אודותיו ועניינו לבא אי אפשר לו בעצמו לדבר אל המלך כי כבד לשון הוא לדבר עם המלך דברים מועטים סובלים פירוש הרבה ענין גדול והמלך אינו סובל רוב דיבוריו של בן כפר, לכן הענה בזה לבא אל שר אחד משרי המלך המצין בלשון בן כפר הנ"ל וג"כ יכול לדבר עם המלך כראוי ועי"ז נודע למלך עסק הבן כפר כראוי ומושיע לו מלעקמו.

כן הוא זה הדבר כביכול המלך זה ממנה"מ הקב"ה אשר מלא כל הארץ כבודו וטוב לכ"א לבקש עצמו אל לדיק אחד ועל ידו יפיק המלך מלבו של עולם רצונו.

ובזה יצוה הפסוק (תהלים קכ"א). אשח עיני אל ההרים מאין יצוא עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ, הדקדוקים רבו גם מה שאמר מעם ה' הול"ל מה', אך הנה לדרכנו נאמר שהלדיק נקרא "עם ה'" לפי שהוא צדיקות נפלאה מאד. ולזה אמר "אשח עיני אל ההרים מאין יצא עזרי וגו' ור"ל שזה אלנו כהר בחינה גדולה גבוה מאד להשיג עזר מה' ומה אני כי אצא אל שער המלך בלבוש מגואל, אך עזרי מעם ה' ר"ל מאותו שהוא דבוק בה' וכנ"ל

וזה ג"כ כוונת הפסוק אומרו כאן פן יש בכס וגו' אשר לבצו פונה היום מעם ה' פי' שהכתוב מעלה עליו כשמפריד עצמו מהלדיק שהוא עם ה' וכו' וכמ"ש (דברים ו', יג) את ה' אלקיך תירא לרבות ת"ת. ומאחר שפר עצמו מלעבוד את ת"ת דומה כמי שפר מאחרי ה'. ואמר עוד פן יש בכס שורש פורה ראש ולענה ר"ל שחושב לבצו שהוא בעצמו ראש ואינו צריך למנהיג אשר ילמדו לעבוד הש"י כראוי והתצרך בלבצו לאמור שלום יהי לי ר"ל שאוכל לעבוד הש"י בלי הלדיק. ועי"ז אמר"כ והצדילו ה' לרעה ר"ל מכיון שהוא מפריד א"ע מהלדיק הדור זה עונשו שיצדילו ה' לרעה מכל שבטי ישראל יהי הוא מוצדל ואינו רואה צטובתן וכאמור והבן. ע"כ.

ובזה נצין מה היה גדול החטא כשנחלשה אלנל האמונה במשה עבדו, וזה היה טעותם הגדול, כפי שהורינו רבותינו, שויאמינו בה' ובמשה עבדו, שאי אפשר באמת להאמין בה' אם אין אמונה במשה עבדו, כפי שאנו רואים שיש מאומות העולם שמאמינים בהשם, אבל ברגע שאין להם את ה"במשה עבדו" אז הדבר שהם חושבים לאמונה בה', מציא אותם לפשעים ולרציחות וכו',

וידוע מספרים, שאחד מהטעמים, למנה התורה ניתנה ללא נקודות, כדאי שיוכלו לדרוש את התורה גם בניקוד אחר, וא"כ ע"פ פירוש התפארת שלמה הנ"ל ש"עם" הכוונה ללדיק, אפשר לפרש הכתוב כך רד כי שזות עובר, "עמך" ציינו ניקוד, מלשון "עם" שפי' הלדיק, שאמר הקב"ה למשה, לך רד כי שחת "עמך" שפגמו באמונה בלדיק שנקרא "עם".

ולפי"ז יובן בקשת משה רבינו ע"ה, שציקש שכל ההשפעות לישראל, יצאו דרכו, שזה גם היה דרך הצעש"ט הק' ותלמידיו הקדושים, שבכדי שבני ישראל יצאו אליהם וילמדו מהם דרכי הנהגה בעבודת ה', אז ענו להם גם צעניני גשמיות, דאם מטרתם ותפארתם היה רק להשפיע להם גשמיות, היו יכולים להשפיע להם גם כשישאר צדיקם, רק הסיבה שהם התעסקו עם אנשים צפועל צעניני גשמיות, הוא כדאי שיצאו ללדיק לצורך עניינים כאלו ובמילא ילמדו דרכי עבודה והנהגה ברוחניות.

ולכן כשאמר הקב"ה למשה, לך רד כי שחת "עמך" שחפר להם באמונה בלדיק, וזאת כי הנך במעלה גדולה ומדבר אתם רק תורה

ורוחניות, ולא מרגישים שצריכים לך, לכן רד מרום מעלתך ודבר עמם גם צעניני גשמיות.

אז עלה בדעת משה ע"ה, וציקש משה, שכל ההשפעות לישראל יצאו דרכו, ובמילא ינטרכו לבוא אליו וילמדו ממנו גם דרכי הנהגה הרוחנית.

ולכן כשאנו מציטים בפרשה זו, שחז"ל אמרו שצא רק להורות תשובה דרבים, אנו מוכרחים גם להצין מתוך זה על מה הרבים צריכים להתעורר בתשובה כתולאה מקריאת פרשה זו, והיות והפגם היה באמונת לדיקים, הרי אנו צריכים להתעורר ביותר על הצרה הגדולה של הדור הזה, שזה החסרון באמונת לדיקים, וזה גורם לצרות ולגזירות המתחדשות חדשים ללקרים, דכפי שכבר הצאנו בעבר מספיק"ק, שכות הלדיקים הוא לפי הערך האמונה בהם, (וגם כי האמונה הוא המעשה) והחסרון באמונת לדיקים גורם שלא יוכלו לבטל הגזירות ח"ו, ולכן כשנתחזק באמונת לדיקים, במילא יתוסף כוח ללדיקים לבטל מאתנו גזירות רעות, ויהפך הכל לטובה וצרכה. וכפי שכבר כתבנו, שהלדיק יכול להשפיע לאדם כל טוב גם בציתו, והסיבה שלכן עשה הקב"ה שיצא על אדם מקרה וינטרך ליסע ללדיק לבקש עליו, זה רק כדאי שיגיע ללדיק ללמוד ממנו דרכי ה', במילא כשהאדם יתחבר ללדיק ויסע אליו וילמד תורתו וילמד ממנו דרכי ה', במילא לא יצא אליו שום מקרה רעה, ויכול לעבוד את הש"י מתוך תענוג ושמחה כל הימים, אמר

כי תשא את ראשי בני ישראל לפקודיהם ונתנו איש כופר נפשו לה' בפקוד אותם וגו', זה יתנו כל העובר על הפקודים במוצאת העיקל בשקל הקדש וגו' תרומה לה' וגו', לזכרון לפני ה' לכפר על צפשוותיכם (ל', יב-טו).

הנה קשה דמיצת לפקודיהם הוא מיותר, דהרי כבר כתיב כי תשא, וגם מיותר מה שכתוב בפקוד אותם, וגם הפס' זה יתנו אינו מוצן. ועוד צריך להצין דהלא התורה היא נחמית בכל עת ובכל זמן, ואם כן מה מלמדנו התורה בפרשת מתנית השקל בזמן הזה. [ואמר בזה"ל:]

דהנה ידוע כי כל הלדיקים שבדור המה שורש נשמת מרע"ה, והלדיקים נקראים ראשי צ"י. ואמר לו הקב"ה למשה רעיא מהימנא כי תשא את הלדיקים הנקראים ראשי צ"י, לפקודיהם, הוא לשון חסרון, היינו תתן בהם כח ועוז אשר יוכלו למלאות חסרון של כל א"א מישראל, היינו שבאם ח"ו יהיה לאחד מהם חסרון צנינים או צבירות או צמוזי או שאר חסרונות, יהיה נשלם ע"י הלדיק שלא יהיה שום חסרון בשום אחד מהם. ושאל משה הרעיא מהימנא את הקב"ה, אמת הדבר שהלדיק ירצה להשלים כל החסרונות של צ"י, אך מה יהיה אם המניעה תהיה מצד המקבל.

ועל זה אמר לו הקב"ה ונתנו איש כפר נפשו לה' בפקוד אותם, היינו שכל עיקר מה שבאים אל הלדיק הוא, מחמת שרואים המצוות ומעשים טובים ועבודה גדולה של הלדיק, ואז נכנס בליבם חרטה גמורה על מה שעשו עד עתה, והלדיק יראה להאיר בלב כל איש ואיש בעבודתו שיהא להם מס'ג באמת. וזה הפירוש ונתנו איש כפר נפשו לה', ואז לא יהיה מניעה מצד המקבל, ועי"ז יהיה נשלם כל חסרונותם. וזהו בפקוד אותם, היינו חסרונם יהיה נשלם ע"י הכפר נפש ר"ל מסירת נפש.

והוסיף עוד הרע"י מהימנא לדבר אל השם יתברך, והלא בני עליה מועטין המה, ומה יעשו אותם שלא הגיעו לבחינה זו בחינת מסירת

נפשו ולא ידמה בעצמו שהוא בשלימות, ומנהיג כזה יוכל להנהיג את הקהילה בטוב, 'ולא יהיה זהס נגף צפקוד אותם' שלא ישמע שוד ושצר בהתנהגות הכזור ויעמוד על המשמר לשומרם מכל דצר רע צסייעתא דשמיא.

כי תשא את ראש בני ישראל וגו' (ל יב). פ"א ישב לו הרה"ק ר' יצחק מנעשכין זי"ע בחדרו שבעליית הגג והיה מתבודד שם בינו לבין קונו, שם למד סתרי תורה בקדושה ובטהרה, כשהוא מוצה למושבו באזהרה חמורה שלא יפריעו ולא יכנסו לחדרו. רק פעם ביום פתח בעצמו את הדלת ואז היו הכל נכנסים לחדרו בחדרת קודש לקבל ברכתו ולהושיע בעצתו. בין האנשים היו שני סוחרי בקר שלא עשו צעד בלא ברכתו ולפני כל קניה או מכירה שאלו בעצתו, ואכן הצליחו בכל מועשיהם.

פעם פרצה מגיפה בעדרי הבקר, פרות ושוורים חסונים מותו כזבובים, עדרים שלמים נמחו מועל פני האדמה, חדרו שני הסוחרים לגורל עדריהם וניהרו אל הצדיק שיעתיר עבורם שלא יהיה בהם נגף. כאשר הגיעו בית הצדיק ורצו ליכנס בבחלה אל תוך הקודש פנימה, עיצר המשמש בעדם ואמר שהרה"ק אסר עליו להכניס אנשים אליו, יהיה מי שיהיה, ואיככה יוכל להמרות את פיו, על כן הוא מייעץ להם להמתין עד אשר יפתח הרה"ק בעצמו את הדלת, ואז בוא יבואו ברעה.

האנשים התחננו על נפשם ואמרו: כל רכושינו עלול לרדת לטמיון, בכל רגע ורגע מותים שוורים לעשרות, בעדרנו מושקע הונם של אלמנות ויתומים שהם שותפים בעסקינו וישאו אתנו בהפסדינו. פג לב המשמש ופניה להם את הדרך, עליו הסוחרים בסולם, נקשו בדלת ופתחוה, ונכנסו לחדרו של הצדיק.

באותו זמן ישב הרה"ק בחדרו עטוף בטלית ומוכתר בתפילין ועסק בסתרי תורה, כשישמוע שהדלת נפתחת נשא ראשו וראה את הבאים ועיניו קבזו, פיו נפער בתדהמה וחזורו כיסה את פניו. כעבור רגע ארוך התעשת, שמוע את זעקתם וברכם כמבוקשם.

לאחר שהלכו לדרכם קרא הרה"ק את המשמש ואמר לו: תדע לך שכשאני לומד מצינו אני בעולם שכולו אור וזוהר רוחניות והתעלות, ועלי לחכין את עצמי ולרדת עשר מעלות אחורנית כדי לקבל קהל הפגמים המצויים בעולם של גשמויות וחולין, כשהם פתחו את הדלת ונכנסו בלי הודעה והכנה מוקדמות כמעט התעלפתי לפתע ראיתי שוורים לבושים כבני אדם, והרהרתי בבעתה: מואימתי יודעים פרות לעלות בסולם...

הנה כי כן כתב באור החיים הק' עה"פ "כי תשא את ראש בני ישראל", שהאדם הולך בקומוה זקופה כשראשו למעלה, שואף לרוחניות ולהתעלות, ואילו בהכמה הולכת כפופה וראשה למטה, שואפת לגשמויות.

כאשר האדם חוטא יתכן שעל אף שבפועל הולך הוא על שתי רגליו, מ"מ במהותו הרוחנית הושפל לארץ ונמשל כבהמות נדמו, לפיכך נצטוו משה רבינו לשאת את ראש בני ישראל, לזקוף את קומתם הרוחנית ולרוכסם קרן ישראל.

ל"ה. כי תשא את ראש בני ישראל לכפקודיהם וגו' (ל יב). אם תרצה לנשאות את ראש בני ישראל צשפע צרכה והצלחה, אלא שתראה מ"ו שאינם ראויים לזה מחמת לפקודיהם, שיש צהס חסרון וחטאים, אזי ונתנו איש כופר נפשו לה' צפקוד אותם, תדע שכל זה הוא אשר צפקוד אותם, שהחסרון שיש צהס הוא מחמת שחסר להם פרנסה ומנוחה,

וזה עמנו הוא הכופר נפש שלהם, שאין יכולים לעשות בשלימות, כי העניות מעבירתם על דעתם ועל דעת קונם (עירובין מא:). ואין להאשימם מ"ו.

הנפש, ואין יושלם להם החסרונות. ע"ז אמר לו הקצ"ה, זה יתנו כל העובר על הפקודים מחצית השקל צשקל הקדש וגו' תרומה לה', היינו דחיתא צכחצי הארז"ל (טעמי המצוות, כי משא) דהקצ"ה נקרא שקל הקדש.

ואמר לו הקצ"ה, עוד יש תרופה להשלים החסרונות צדרך הניקל מהקודם, והיינו שאירי הצדיק הדור האמיתי צלב צל איש מישראל "שירים" כל מעשיו לה' לפחות המחצית, שיהיה חציו לה' וחציו לכם, וזהו מחצית השקל צשקל הקדש,

ואז לא יהיה שום חסרון לשום אדם מישראל, ויושלמו כל החסרונות ע"י הצדיקים אצל כל ישראל. והיה לכם לזכרון לפני ה' לכפר על נפשתיכם, כי צעולם הזכרון לא נמלא שום חסרון ופגם, תרומה לה'.

כי תשא וגו' ונתנו איש כופר נפשו לה' (ל יב). כתב צעל הטורים וזה לשונו "ונתנו אם תקראנו למפרע יהיה ג"כ ונתנו, לנמר לך כל מה שאדם נותן לצדקה יחזור אליו, ולא יחסר לו צשציל זה כלום" עכ"ל.

ומעשה רב שהרה"ק רבינו מנחם מענדל מרימנוב זלה"ה צירך לאיש אחד שיהיה עשיר, והיה גציר אדיר מופלב. ושאל אותו הרה"ק רבינו נפתלי מראפשיץ זלה"ה, היתכן ליתן עושר מופלב כזה לאיש אחד. השיב לו הרב הק' מהר"מ זלה"ה, אני צרכתי אותו סתם צעשירות, והוא צעל צדקה גדול, ותיצת ונתנו הוא למפרע ג"כ ונתנו, לכן כמו שהוא נדבן גדול צלי גבול, יתנו לו מן השמים ג"כ צלי גבול.

והנה יש טענה ליצה"ר לטעון שלא ירצה ליתן צדקה, צאמרו כי צקושי גדול צל לו הכסף, וכמעט יסתכן האדם צנפשו עבור מעות צעצברו ימים ונהרות וקור וחום לא יעצרוהו ויומם ולילה לא יניח להרויח ממון צעמל רב, למה יתן מעותיו צחנם. לזה אמר הכתוב כופר נפשו לה', שידע האדם שצוה שירצה צצדקה, יפדה נפשו אצל ה' מחטאיו שהרצה לפשוט, כמ"ש (דניאל ד, מד) ומטאך צצדקה פרוק וגו'.

כי תשא את ראש בני ישראל ונתנו איש כפר נפשו לה' צפקוד אותם וגו' (ל יב).

הרה"ק רבי יצחק מאיר מווינקוב אמר פירוש הפסוק צשס חציו הרה"ק מאפטא ח"ל: שמעתי מפי אאמור"ר ז"ל שאמר על הפסוק 'כי משא את ראש בני ישראל לפקודיהם', היינו אם תרצה לנשאות את ראש בני ישראל צשפע צרכה והצלחה, אך תראה כי אינם ראויים מ"ו לכן מחמת 'לפקודיהם', שיש צהס חסרון, אזי ונתנו איש כפר נפשו לה' צפקוד אותם' היינו צוה וסר עוונם וחטאתם מכופר, יען כי נחסר מהם הפרנסה, ועניות מעצירה את האדם על דעתו ועל דעת קונו (עירובין מא:). (ילקוט אוהב ישראל)

כי תשא את ראש בני ישראל וגו' (ל יב). כשנתקבל אאמור"ר [הרה"ק מגארליץ זי"ע] לרב צעיר גארליץ, ונערך סעודה לכבודו ציום א' פרשת כי משא, אמר אז: 'כי משא את ראש בני ישראל' פירוש כשתחפון לקבל איזה ראש על בני ישראל, 'לפקודיהם', מלשון חסרון על דרך הכתוב (במדבר לא, מט) ולא נפקד ממנו איש, פירוש שמקבלים ראש על העדה כדי שיגיד להם את חסרונם לתקנם, ונתנו איש, יראו בני הקהילה לתת עליהם איש כזה, אשר 'כופר נפשו' שידע צעמנו שגם הוא צריך עדיין לכפרת

זה יתנו כל העובר על הפקודים מוזצית השקל וגו' (ל, יג). יצואר על פי מה שכתבתי במקום אחר (נעיל פרשת שקלים פ"ב כי משא) על מה שאומרים (במפילת שנת קודש) "טובים 'מאורות' שצרא אלקינו" ראשי תיבות וסופי תיבות אותיות 'מת', אך תיבת 'אור' מפסיק צנייהם. כי כן כח הצדיק, להפריד בין האותיות האלו, להפוך אותם לטובה.

וגם תיבת 'מחצית', תיבת חצי מפסיק תיבת 'מת', כי מחצית השקל הי' לכפרת צניי להצילם ממות לחיים.

לכן גם עתה צומן הגלות שאין לנו המנוחה הזאת, התקנה לזה נתינת הצדקה יותר מכדי יכלתו. כמ"ש (שמות כא, לה) "ואחו את כספו וגם את המת יחצון", אם מנדבת לבו נותן צדקה אף צחי עשרו. אזי גם את המת יחצון, להציל ממות נפשו וזכה לחיים ארוכים.

(מפארת שלמה)

זה יתנו כל העובר על הפקודים וגו', לכפר על נפשתיכם (ל, יג). פירש רש"י "שנתקשה משה, עד שהראה לו הקצ"ה מטבע של אש ומשקלה מחצית השקל, ואמר לו מה יתנו". ולכאורה צריך ביאור למה נתקשה משה בזה יותר מבשאר העניינים.

ויש לומר שנתקשה איך תהיה מטבע קטנה כזו לכפר על נפשתיכם, הרי כל אשר לאיש יתן צעד נפשו. עד שהראה לו הקצ"ה מטבע של אש, הוא אש היצר הרע הצוער בו למנעו מלתת מטבע זו אפילו כשהיא מטבע קטנה, ועל כן יכולה אף היא להיות לכפר על נפשתיכם.

(מורת אבות - רבי משה מקוצרין)

העשיר לא ירבה והדל לא ימעט וגו' (ל, טו). פירש הרב המגיד ז"ל מקאזניץ, מי שהוא עשיר צמורה וצבודה וצמיות שהרבה למד ועשה, ירבה ה"ל" צעמנו ונפשו היינו הכנעה ושפלות, שיספיל ויכניע את עצמו תמיד בכל פעם יותר.

אבל מי שהוא דל צמורה וצבודה שלא למד עדיין כל כך, הוא צריך להמעט ה"ל" צנפשו ואינו ראוי להספיל את עצמו יותר מדאי, רק אדרבה שהוא צריך תמיד להתחזק את עצמו מאוד מאוד. (סדר הזמנים)

ורוצו אהרן ובניו במנו את ידיהם ואת רגליהם (ל, טז). התורה מקדים רחילת ידים ורגלים לעבודה, וכל אדם צריך לרחון את עצמו כשהוא רוצה לקרב עצמו להש"ת.

(ליקוטי הר"ם)

קחו לך סמים נטף ושיזולת וזולבנה וגו' (ל, כד). פ"א אחר הבעש"ט הק' להיכנס לתפילת נעילה ביום הקדוש, עד שכבר היה לילה ובכל בתי הכנסת בעיר גבורו להתפלל תפילת נעילה והבעש"ט הקדוש עדיין לא נכנס. ואחר זמן רב נכנס לבית המדרש והתפלל תפילת נעילה בהתלהבות עצומה.

כשגבר תפילת נעילה וזעריב והבדלה, אמר לתלמידיו את סיבת איחורו, וסיפר להם שהיה בעולם רשע גדול מאוד שלא הגיח עבירה שבתורה שלא עבר עליה, ואתנול כשהגיע היום הקדוש וראה איך שהיהודים לבושים בקיטל ועטופים בטלית ורצים לבית הכנסת בשברון לבב, נזכר שגם הוא יהודי כמותם ונכנס בלבו הרחור תשובה, אך דחה מיד את הרחורי לבו והמשיך בדרך הגלוחה, כך נשנה הדבר ביום הכפורים בבוקר, כאשר ראה שוב איך שהיהודים הולכים לבית הכנסת להתפלל ואימת היום נסוכה על פניהם, אבל הוא המשיך בשלו, וכך היה גם כשראה אותם הולכים לתפילת מוסף.

אמנם בהגיע שעת תפילת נעילה ושוב ראה איך שהיהודים הולכים לבית הכנסת לתפילת נעילה, נשבר לבו בקרבו כשעלה בדעתו שגם הוא יהודי

וגם הוא צריך להתפלל להקב"ה, או אז התחיל לערוך חשבון הנפש על כל מעשיו במושך ימי חייו והתחרט עליהם מעמקי הלב וקיבל על עצמו לשנות את דרכו ונהיים והלאה והלך לבית הכנסת והתעטף בטלית והתחיל לבכות בבכי נור מתוך חרטה גבורה ותשובה שלימה, הקהל עמד להתפלל תפילת נעילה ואילו הוא המשיך בבכיות עצומות ולא היה יכול להתחיל להתפלל ורק אחר שהקהל גמר להתפלל וכל אחד הלך לביתו עמד להתפלל תפילת נעילה.

וסיים הבעש"ט הק' את דבריו ואמר לתלמידיו, תדעו שהרבה תפילות נדחות, שלא עלו מזה כנזה נאות שנים, היתה להם עליה עם תפילת בעל תשובה זה,

וזו היתה הסיבה ששיחית מלהיכנס לתפילת נעילה כי מאחר שרציתי להתפלל יחד עמו על כן נתעבתי עד שיעמוד להתפלל.

ובזה פ"י הרח"ק מנהי"ד מבעלזא ז"ע דברי רש"י בפרשתו: חלבנה בושים שריחו רע ומונאה הכתוב בין סוגי הקטורת ללמודינו שלא יקל בעינינו לצרף עמנו באגודת תעניותינו ותפילותינו את פושעי ישראל שיהיו נמנין עמנו, ולכאורה יש לדקדק על כפל הלשון ברש"י "שלא יקל בעינינו לצרף עמנו, שיהיו נמנין עמנו" אך לפי הנ"ל יובן דהכוונה על פושעי ישראל השבים בתשובה שלימה, שמולבד הטובה והתועלת לפושעי ישראל עצמם בהצטרפם עמנו, הרי זו טובה ותועלת גם עבורנו שיהיו נמנין עמנו שעל ידי כך יתעלו תפילותינו יחד עם תפילותיהם ויתקבלו לרצון.

(קול התאחדותנו)

וידבר ה' אל משה לאמר ראה קראתי בשם בצלאל בן אורי בן זוור לבטיה יהודה ואמלא אותו רווח אלוקים בזכמה בתבונה וברעת וגו' (ל, א-ג).

צ"ב למה מנה כאן שוב את יחסו של צלאל. וצאור החיים הק' כתב: ואמלא אותו - יתיר וא"ו, לומר מלבד זו אני מוסף זו מלאי מהחכמה. וצ"ב כי הרי גם החכמה הראשונה הוא מלת הקצ"ה, ולא שזכה לכך מעצמו.

והנראה, דהנה אמרו חז"ל (פסחים טו:) כל הממיהר אש חכם הוא חכמתו מסתלקת. והטעם לכך הוא, שהנה צדדי לזכות לחכמה עילאה צריך לדבק בצדדי שהוא מקור החכמה, אך צאס האדם מתגאה הרי שוב אין בו השראת השכינה וממילא החכמה מסתלקת ממנו. ו'חכמה' הוא נוטריקון 'כח מה', לרמוז זאת שצדדי לזכות לחכמה צריך האדם לאחוז במידת הענוה ושפלות.

וזהו ביאור אמרם אין הקצ"ה נותן חכמה אלל למי שיש בו חכמה, והיינו 'כח מה', שהוא סבור צעמנו שהוא כאין וכאפס, אלל אדם כזה מתקיים החכמה.

וזהו דבר הכתוב: וידבר ה' אל משה לאמר, דכל מקום שנאמר לאמר היינו לדורות (ראה חס' חולין ב: ד"ה אלל), ראה קראתי צאס צלאל, ושנו חז"ל שידע היה לצרף אותיות שצאס נצראו שמים וארץ, והיינו שזכה לחכמה עילאה רק משום 'צן אורי צן חור למטה יהודה', שידע שצכח עצמו לא היה זוכה לכל זה צחינת 'כח מה', אלל שזכות אצותיו מסייעתו לזכות לחכמה.

וכיון שחלה צזכות אחרים ואחו צמידת הענוה וזכהו הקצ"ה שיהא 'ואמלא אותו רוח אלוקים בחכמה צבזונה וצדמת' שזכה לחכמה עילאה. (כ"ק מן אלמור שטי"א מלאנו, לל ש"ק משא מש"א)

ראה קראתי בשם בצלאל וגו' ואמלא אותו רווח אלקים בזכמה ובתבונה וברעת וגו' (ל, ב-ג). וברש"י בדת רוח הקודש. לאחר פטירת הרח"ק חנוניד מוטשערנאביל צצוק"ל כשהתחיל בנו הרח"ק מוטוריסק צצוק"ל לנסוע נסיעותיו הקדושות על פני הכרדיעה בעיירות שונות, נסע פעם אחת דרך עיר טוריסק, וכאשר ראה שם בצד העיר שיש רפש וטיט זמים כוקלחים תנוד, אמר ברוח קדשו שהופיע עליו מורום פה אשב

ואקבע דירתי. וכך היה ובנה לו במקום הרפז והטיט כל חצר הקודש ובית מדרשו, וכמוכן עלה לו בדמים מרובים פי כמוה נואם היה בונה על קרקע רגיל. וז"ל בעיני כל החסידים לפלא גדול ואך לא רצה שום חסיד לשאול את פיו הקדוש מדוע כך הוא עושה.

עד כשלימים היה הרחיק מוטורסק בעיר קאוולא, ופגש שם את דודו הרחיק ר' יצחק מנעסכין זצלה"ה, ושאל הרחיק מנעסכין להנגיד הק' מדוע כבודם הרם עושה ככה לכלות מונון ישראל במקום הרפז והטיט, אז השיב לו הרחיק מוטורסק זלה"ה:

הלא אתם שואלים מוכרח אני להשיבכם, הנה כשעשה בצלאל המושכן נתן לו הקב"ה רוח חכמה בלבו להבין ולהשכיל, דהיינו רוח נבואה ורוח הקודש, וקשה למה היה בצלאל צריך לנבואה ורוח"ק לנבואתו, הלא די מה שהוא היה אומן מוצין ועושה כעשה חרש ויכול לעשות המושכן כאשר ניצטווה. אך הענין הוא כך, כי בעת שנתנו היהודים נדבה על מלאכת המושכן היה בנייהם שלוש כתות, כת אחת שנתנו בכל לבם לעשות נחת רוח להבורא ית"ש, וכל כוונתם היה בלתי לה' לבדו. כת אחרת היתה שנתנו נדבתם לקיים מצות הבורא, אבל היה להם ג"כ פניה להתיהר וכת שלישיית שבאמת לא רצו כל ליתן רק מועד ההכרח היו צריכים ליתן. לכן בצלאל שהיה לו רוח נבואה הי' יכול ליקח הנדבה היותר טובה וגדולה לכלי המושכן שהם קדשי קדשים, והשאר דברים עשה עם המועות נושאר הכתות.

וסיים הרחיק מוטורסק: כך הוא אצלינו, אותם החסידים שנותנים לי מועות בכונה רצויה, כוזה המועות אני עושה ביהכ"ד ושאר צרכי גבוה, והמועות שבא מאנשים שנותנים לי בלא כוונה רצויה, מועות כזאת אני נתון במקום הרפז והטיט.

ובלב כל זככם לב נתתי זכמה וכו' (כ"א, ו).

מהו החכמה 'ועשו את כל אשר צויתקי', היינו לעשות תורה ומצוות כוונה פשוטה כאשר צונו ה' אלהינו זאת הוא החכמה אחר כל החכמות, ודי למצין.

ואתה דבר אל בני ישראל לאמר אך את עבדתתי תשמרו וגו' ושמרתם את השבת וגו' (כ"א, יג-יד).

ויל"ד מה שחזר ואמר 'ושמרתם את השבת' אחר שכבר אמר 'אך את שבתותי תשמרו'.

ונ"ל, ע"פ מ"ש צא"ה"ח הקדוש להלן ע"פ (טו) ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת וגו', לפרש ע"ד 'ואציו שמר את הדבר', פי' ממתין ומנפה מתי יצוא עיי"ש לדרכו בקודש. וזה מה שאמר כאן אך את שבתותי תשמרו לעסוק בהכנה דרבה לקדושת היום. ואח"כ הזהיר הכתוב ושמרתם את השבת וגו', על עמם שמירת יום השבת.

כמו שראיתי אלל כ"ק אאמ"ר ז"ע שבעש"ק אפילו צימות החמה בחלות היום כבר יש כשהוא מלוכזש צטטריימל, ועוסק צשיעוריו כשמפה של שבת פרוסה על השולחן, וצימות החורף הקדים עוד מצטוד ליל להכין הנרות לשבת, ולזרז את אמי הרבנית ע"ה כי היום קצר ושצ"ק ממשמש וצא. ופעם כשחל י"ט של ראש השנה צע"ש, התחיל להתפלל צשעה שש צבוקר, ומיהר צתפילות היום וצדרשה שקודם התקיעות, וצחלות היום כבר היה לאחר עריכת שולחנו הטעור, וכן צשמח תורה צאותה שנה. כי קדושת השבת צערה צקרב צרשפי אש שלהבת י"ה. (פניני שפע חיים רע"ד תשד"מ)

אך את עבדתתי תשמרו וגו' לרעת כי אני ה' במקדשכם (כ"א, יג). איתא בגמ' (שבת י"ג) אמר לו הקב"ה למשה מתנה טובה יש לי צבית גזי ושבת שמה, ואני מצקש ליתנה לישראל, לך והודיעם וכו'.

לך והודיעם הוא לשון עמיד, היינו שכל ערב שבת קודש סמוך לשבת הולך משה רבינו ע"ה לכל איש ישראל להודיעו ששבת היום, ואפילו אם יהיה איש סגור ומסוגר גם כן יהיה מרגיש שקדושת שבת צאה צניסת שבת קודש.

לרעת כי אני ה' במקדשכם (כ"א, יג).

פירוש, לידע כי הקדושה היא רק צעור חלקי. ועל זה מצקשין (מנחה לשבת) יכירו צניך וידעו כי מאתך היא מנוחתם.

(ליקוטי הרי"ם)

ושמרתם את השבת כי קודש היא לכם וגו' (כ"א, יד).

(ליקוטי הרי"ם)

ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת וגו' (כ"א, טו). יש לדעיק, דהרי ושמרו היינו לשבות ממלאכה צצו ואל תעשה וכמ"ש (עירובין יג) כל מקום שנאמר השמר פן ואל, אינו אלל לא תעשה. וא"כ צ"ב מה שמסיים לעשות את השבת, שמשמעותו צקום ועשה. וי"ל שזה ע"ד זכור ושמור צדיצור אחד נאמרו (ר"ה טו), והרמו צזה אפשר לצאר ע"פ מה שסיפר זקה"ק מצאנו ז"ע מעם הארץ אחד, שהיה ירא לנפשו מחילול שבת, שמכיון שאינו יודע הלכותיה צקל יכשל, ולכן צויה לצ"ב לקשור אותו אל המיטה משך כל יום השבת. ואמר זקה"ק שעל כגון דא נאמר (צבות פ"ב) לא עם הארץ חסיד, כי אמנם נשמר מחילול שבת ממלאכה, אבל הרי ציטל מצות עונג שבת, עכדה"ק. ולכן זכור ושמור צדיצור אחד נאמרו, שיחד עם שמירה ממלאכה, חייב ג"כ לזכור את יום השבת לקדשו צמאלל וצמשמה.

וזה 'ושמרו' בני ישראל את השבת, היינו להיות שומר שבת מחללו צמלאכה, וגם 'לעשות' את השבת וגו' לקיים מצות עונג שבת כדת. (פניני שפע חיים)

ושמרו בני ישראל את השבת וגו' (כ"א, טו).

צו יצואר הגמרא (שבת ק"ט, ב) "אלמלא שמרו ישראל שתי שבתות מיד נגאלין".

כי הנה כשאדם שומר שבת כראוי וכוון, אז מזה השבת יש לו חיות ושפע על כל השבוע, צכדי לעבוד את ה' כל השבוע (וזה"ק ח"א ע"ה). וכשאדם עובד את ה' כל השבוע אז צצבת הצאה קל צידו לשמור כראוי, וכן לעולם יתנהג כך. ועל פי זה יתורץ הקושיא צצמקום אחר (ירושלמי מעניי פ"א ה"א) אמרו אילו שמרו ישראל שבת אחד, וכאן אמר שני שבתות, כי העיקר הוא שבת אחד, וכששמר שבת אחד אז עובד את ה' צלצ טעור כל השבוע, ומחמת זה קל לו לשמור שבת שני כראוי, ונמצא העיקר הוא שבת אחד, כי על ידי שבת אחד ישמור שבת שני צקל, וכן לעולם.

וזה הרמו צפסוק ושמרו בני ישראל, שישמרו שבת אחד, לעשות את השבת זה שבת שני, ששמירת שבת שני יצוא לו צקל, וזהו ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת.

וביוב השביעי שבת וינפש (כ"א, יז).

שמעתי שדקדק הרב האיש האלהים קדוש ר' ישראל הצע"ט, למה אנו אומרים זה צתחלת השבת שבת וינפש, כדרוש וי אצדה נפש (צ"ה טו, ב) די לזה צשעמה צמוצאי שבת.

יודע מה שחירך הוא ז"ל, להוסיף לנו אהבה ושמחה משבת קודש, זכרנו כי אחרי כן תפסוק הנשמה הימירה הגדולה של שבת, כאשר האריך במשל ומליצה.

(בעל שם טוב - זכרון זאת, דברי אמת) ***

ויהי אל בשיה ככלותו לדבר אתו בהר סיני וגו' (כ"א, י"ז).
ברש"י ז"ל לדבר אתו, מלמד שהיה משה שומע הלכה מפי הגבורה, ומורין ושונין ההלכה שניהם יחד.

פירוש, דהנה הקצ"ה רצה ליתן את התורה לישראל, ולמד למשה, וכי תעלה על דעתך שמהם רבינו ע"ה היה יודע ומצין הכל כמו שהקצ"ה למד עמו, זה שלא באפשרי, רק היה מצין כפי ידיעתו ומדריגתו, וזה לא היה מהקצ"ה רק כפי מדריגת משה, ולכן חזר עמו הקצ"ה מה שקיבל כדי שיהיה זה מה שמה יודע מפי הגבורה, ובתחילה למד עמו כמו שהש"ת לומד, ואחר כך חזר עמו כמה שקיבל כפי מדריגתו.

ויקוץ בידם ויצר אותם בזרע וגו' (כ"ב, ד). ***

דהנה כתיב (דברים כ"ה, א) ארבעים יכנו. ולמה ארבעים שעבר על התורה שניתנה לארבעים יום ויהיה צוה תיקון (תנחומא במדבר כג). אמנם אמרה התורה במספר ארבעים חסר אחת, דהנה נודע שאף צעת שחוטא האדם ר"ל הנקודה הפנימית שבו והוא החלק יעקב אינה חוטאת, צקוד צקודם אל תצוא נפשי (בראשית מט, ו). ולזה יוכל האדם אח"כ לעשות תשובה כי מתעורר צו הנקודה ההיא.

ולזה אמרה תורה ארבעים חסר אחת כנגד אותה חלק שאינה חוטאת. ולזה לא יוסף, שלא תכה ארבעים שלימות, פן יוסף ארבעים שלימות, ונקלה אחיך לעיניך - כי תרמו צוה שגם החלק ההוא חטא ח"ו, וא"כ תרמו שנתקלקל החלק הנקרא צוה אחיך ג"כ, וא"כ נכון יותר שלא תכה כלל, כי מה יועיל הכאתך הלא היה לצטלה ולריק, כי הלא תרמו שהאיש ההוא כבר נדחה לגמרי ח"ו.

והנה כאן נתגבר היצר כל כך עד שהיו נוטים לחטוא גם צהחלק ההוא, ולזה נתחכם אהרן ויקח מידם, היינו שלקח וחטף מאתם את החלק הזה לצל יהיה להם שליטה וממשלה עליו ועי"ז יצר אותו צחרט - היינו שצר והטמין אותו צחרטה, שיוכלו אח"כ להתחרט ולשוב בתשובה.

(ישרש יעקב) ***

ועתה הגיוזה לוי ויוזר אפי בהם ואכלם וגו' (כ"ב, י).
לכאורה הלא מקרא מלא כתיב (יחזקאל לג, יא) חי אני נאם ה' אם אחפון צמות המת כי אם צטו מדרכו וחייה. אלא באמת יש לומר האות ה"א של הניחה לי הוא ה"א התימה, והפירוש הניחה לי ויחר אפי' ר"ל האם ניחא לי שיחר אפי צהם ואכלם ח"ו, צתמיה, כי אם צטו מדרכו וחייה, זהו שנאמר 'ועתה' אין ועתה אלא תשובה (בר"ר כ"א, ו), וזה שפירש רש"י 'כאן פתח לו פתח' היינו פתח של תשובה כאמור.

למה ה' יזורה אפרך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים בכוז גדול וגו' (כ"ב, יא).

ונראה צהקדם לצאר ענין מחנית השקל צאופן פשוט דהנה אמרו חז"ל לא היו ראויים ישראל למעשה העגל אלא להורות תשובה לרבים. נמצא כי אנוסים היו צדבר מן השמים, דבני ישראל לא היו חוטאים מעצמם, אלא שזה רק להחוקר לצ, אצל לעיני צני אדם

הרואים ואינם יודעים מחשבות היה חילול שם שמים צדבר ואריכים כפרה על המעשה לצד.

יודע דאיתא צמדדש עה"פ והמים להם חומה, שנתמלא עליהם שר של ים חמה ואמר מה נשתנו אלו מאלו, הללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז, א"ל שוטה אחת דן שוגג כמזיד ואונס ככ"ו,

נמצא שבניי ניצלו מלהטבע צים סוף מכח טענת אונס, כי היה לצבם שלם עם ה'.

וצוה יצואר ויאמר למה ה' יחרה אפך צעמך דהרי לא חטאו צמחשבה כלל, אשר הוצאת מארץ מצרים צכח גדול וגו' צטענת אנוסים ושוגגים היו וא"כ למה יחרה אפך.

וירא את העגל ובוזזכות ויוזר אף בשיה וגו' (כ"ב, י"ט).

י"ל עפ"י"מ ששמעתי פי' הגמרא קשה הרהורי עבירה מעבירה, פי' יש מי שצא לידי מכשול שעבר עבירה ח"ו, מ"מ יש לו חרטה מיד אחרי שעבר עליו רוח שטות ומחאוין על מה שעבר אצל מי שהוא רשע גמור לא די שאינו מחחרט ר"ל אלא אף רוחו צקרבו שמה צה שמילא תאוותו ואינו ענצ כלל, על זה אמרו חז"ל קשה הרהורי עבירה מעבירה דייקא, הרהורים שיש לו אחרי עברו העבירה, וקאמר הגמ' וסימנך דנא דחלי, חציות של חומץ יש לו ריח קשה אחרי כלות החומץ ממנו יומר מקודם, ע"כ שמעתי,

וזה שאמר הכתוב וירא את העגל, שנכשלו צחטא, ואעפ"כ ומחולות ניתן שמחה לצבם אף אחרי העבירה, ויחר אף משה וישלך מידו את הלוחות ויצר אותם תחת ההר צשביל ההרהור שהי' אח"כ ודו"ק.

(אמרי ספר) ***

וירא את העגל ובוזזכות וגו' וישק את בני ישראל (כ"ב, י"ט-כ).
איתא צספרים 'מחולות' לשון מחילת החטא עי"ש ולדרכנו יש לומר כך דיודע אמנם ז"ל (צבת קי"ט, צ) כל המשמר צבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה מוחלין לו, זהו 'וירא את העגל ומחולות', פי', ראה החטא והמחילות, החטא היינו שמיירת צבת קודש,

וזהו שמרומנו וישק את בני ישראל 'וישק' נוטריקון וירא ש'צבת ק'ודש, 'ויש'ק את בני ישראל' שהופיע צהם קדושת צבת כהלכתה לכפר על חטא העגל כנ"ל. וכן יש לומר זהו שמרומנו צביום פקדי ופקדתי (פס"ד-לד), פירוש 'ופקדתי' היינו זכות שמיירת צבת שנאמר (נע"ל כ, ו) זכור את יום השבת לקדשו וכנ"ל, והבין.

(דברי ישראל) ***

מי ליה' אכי ויאספו אכיו כל בני לוי (כ"ב, כו).
כשאמר משה רבינו ע"ה מי ליה' אכי היו שם מישראל אנשים גדולים יותר מהלויים, אלא שלא היה להם העוז לקרב עצמם, והלויים היה להם זה העוז, והלכו צמסירות נפש לשם שמים.

(ליקוטי הר"ם) ***

ויהי במוזזרת ויאמר בשיה אל העם אתם זוטאתם זוטאה גדולה ועתה אעלה אל ה' אולי אכפרה בעד זוטאתכם. וישב בשיה אל ה' ויאמר אנא זוטא העם הזה זוטאה גדולה ויעשו להם אלהי זהב ועתה אם תשא זוטאתם ואם אין בוזזי נא מספרך אשר כתבת, ויאמר ה' אל בשיה מי אשר זוטא לי אבוזזה מספרך, ועתה לך נזזה את העם אל אשר דברתי לך וגו' (כ"ב, כ"ד).

ופירש רש"י ז"ל, דזה נוקרא קצר דהוי ליה ליכתוב יאם תשא חטאתם "טוב" ואם לא נחני נא מספרך אשר כתבת.

ואפשר לפרש הכתוב הזה אמאי השמיט תיבת "טוב" על פי מושל והוא, פעם אחת היתה צריכה עיר קטנה לקחת רב בעירם, ובסביבותיה היה נמוצא איש גאון אחד וצדיק וחכם נפורסם, ויאמרו אנשי העיר איש לרעהו

מה מאושרים היינו בארץ אם נצליח לקחת את האיש הזה לרב בעירנו, הוא יעשה פה חברות מחברות שונות על כוונתו הצדקה, הוא יעשה פה חברת מושמרת חולים, וגם יעשה גמילות חסדים להלוות כוונות לעניים, בקיצור אם הצליח חפצנו זה בידינו אז היינו מאושרים בארץ, אך מה נעשה כי שכרו של איש כזה בודאי הוא מושלשים עד ארבעים רוי"כ לישבע, ומאין נקח את זאת.

אותה עיר היתה שייכת לדוכס אחד שחפץ בטובת העיר והצלתה, פעם אחת ישבו אצל הדוכס פרנסי העיר וחשוביה ויספרו לו כי אין להם רב, וכי חפצו מאוד ליקח את איש פלוני הנ"ל לרב בעירם כי הוא חכם מיוחד וודאי יביא הצלחה רבה לעירם אך אין ידם מושגת ליתן שכירות כגדרש לאיש כזה.

ויאמר להם הדוכס אל תיראו, קחו אותו לרב עליכם ואני אתן השכירות שיחסר לכם. כשישמעו זאת כופי הדוכס שכחו מאוד ושלתו תיכף להאיש הזה כתב רבנות עם הוצאות שיבוא תיכף ומויד לעירם ולא יתמוחמוז וכן עשה, כשבא לעירם הלך תיכף עם נכבדי העיר אל הדוכס לקבל פניו, והדוכס קבלו בכבוד גדול ודיבר עמו, וישר מאוד בעיניו, כי באמת הוא היה חכם גדול וידע איך לקנות לב השרים לאהבה אותו, ויהי להם לרב ונהג שם הרבנות בחכמה ובתבונה ועשה שם תקנות גדולות ותיקן להם חברות שונות על כל מיני צדקות ועשה שם גמילות חסדים גדולות לבע"ב שמוטה ידם, להחזיקם שלא יפלו מנוצבם, וכן עשה שם ישיבה גדולה מאוד, ויקבע שיעורים שונים לבע"ב ללמוד גמ"ת, והחיה כוונת את העיר הזאת והקימה כועפר שפלותה עד שקנתה שם גדול בארץ.

והדוכס הזה היו לו זוג סוסים מלומדים יקרי הנוציות מאוד, מבנה גופם ותוארם היה מפליא עין רואים והם היו כל שעשועי הדוכס. ויהי היום ויגנבו הסוסים הללו מהדוכס. כמובן עשו על זה דרישה חזקה מאוד וחפשו ודרשו וחקרו ובדקו, עד שמוצאו כי אנשים מהעיר הזאת גנבו הסוסים.

ויהי כאשר שמעו זאת אנשי העיר ויראו האנשים יראה גדולה מאוד, ויבואו אל הרב ויאמרו לו הושיעה אדונינו, כי הדוכס בודאי יעשה עבור זה מהעיר הזאת תל עולם, ויען אותם הרב ויאמר אל תיראו, אנכי אלך אל הדוכס ואכפר פניו, והרב הזה היה באמת איש מושלם מאוד, וילבש פאר בגדי שבת, וילך אל הדוכס, ויהי כראות אותו הדוכס כבדו בכבוד ובאהבה, וכבדו לישוב אצלו, ויאמר לו הדוכס מה תאמר איש חמודות, ויען אותו הרב ויאמר, דע אדוני, כי באתי אצלך ליתן הכתב רבנות שלי שנתנו לי בני עירך, כי לא ארצה עוד להיות רב אצלם, אחרי כי יכלו לגנוב הסוסים מכבודך, שעשית להם טובות רבות ועצמו מספר, לזאת איני חפץ להכירם עוד, והא לך הכתב רבנות שנתנו לי ואנכי אסע מנתם. והרב רצה בזה לידע מה דעת הדוכס אודותם, מה יאמר עליהם.

ויהי כשמוע זאת הדוכס מהרב ויאמר לו לא טוב הדבר אשר אתה עושה, רק אנכי אחשוב עם הגנבים ואיסרם קשה כפי המושפט הראוי להם, ואתה אל נא תעזוב אותם היה נא להם לרב כאשר עד הנה, ואל יפול לבך מהנעשה הזה.

כמו כן עשה פה משה רבינו, כאשר ראה שישראל עשו את העגל, התחכם גם כן לעשות התחבולה הזאת, להסיר עצמו מהם, ויראה מה יאמר שכנו יתעלה על זה.

לכן יישוב משה אל ה' ויאמר אגא חטא העם הזה חטאה גדולה ויעשו להם אלהי זהב ועתה אם תשא חטאתם ואם אין, ר"ל בין אם תשא חטאתם בין אם לא תשא חטאתם, ואפילו אם תשא חטאתם, מחני נא מספרך אשר כתבת, כי איני רוצה עוד להנהיגם, אחרי כי יכלו לעשות עגל שהוא חטא גדול כל כך, אחר כל הנסים והנפלאות שעשית להם במוצרים ובים סוף ובמתן תורה, איני רוצה עוד להכיר אותם.

ויאמר ה' אליו לא טוב הדבר אשר תרצה לעשות, רק מי אשר חטא לי אכחננו מספרי, ועתה לך נחה את העם אל אשר דברתי לך ואל יפול לבך מהנעשה הזה שעשו, כי אנכי אבוא חשבון עם החוטאים ואיסרם קשה כראות להם, ואיני רוצה שתסיר עצמך מלהנהיגם. (ג'ליון ד"ת בעלזא)

אנא זוטא העם הזה זוטאה גדולה ויעש להם אלהי זהב (כ"ב, לא).

ופירש"י, משל למלך שהיה מאכיל ומשקה את בנו ומקשטו ותולה לו כיס צלוארו ומעמידו צפתח צית זונות, מה יעשה הבן שלא יחטא (בבב"ב ל"ג). שמעתי צ"ס הרה"ק ליס"ו ע מוהר"י מרוזין ז"ל ז"ע שאמר "מה יעשה הבן" נאך די אלע טובות וואס דאס קינד האט צאקומען פונ'ס פאטער, וואס דארף דאס קינד טאן?

והתירוץ על זה, שלא יחטא, ער דארף טאקע זעהן ער זאל נישט זינדיקן. [=לאחר כל הטובות שקבל הבן מאביו, מה יהיו עכשיו מעשיו של הבן? והשיב, "שלא יחטא", כלומר שישיג על עצמו שלא יחטא, דהיינו שמוטל עליו שלא יחטא], ודפ"ח"ט.

ועתה אם תשא זוטאתם ואם אין (כ"ב, ל"ב).

אין 'ועתה' אלא תשובה (בר"ר כ"א, ו), וידוע אף על פי שיצא צת קול שזבו צנים חוץ מאחר, אף על פי כן הוא לא היה לו להשיג על זה, כי כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה חוץ מצא, ואם אחר כל זה היה עושה תשובה היו מקבלין אותו, כי אין לך דבר שעומד בפני תשובה ע"ש (צמח"ש"א חגיגה טו א ד"ה י"ח).

זהו אלא חטא העם הזה חטאה גדולה, 'ועתה' היינו תשובה, הנה הם עושים תשובה, 'אם חטא חטאתם ואם אין', בין כך ובין כך הנה הם עושים שלהם ושצ"ס בתשובה כ"ל.

ועתה הורד עדיך מועליך ואדעה בזה אעשה לך (כ"ג, ה).

כתב לי נכדו ש"צ הגאון החסיד מו"ה אלכסנדר סענדר טוביש שליט"א האד"ק וואסלאי צשמו הק', עפ"י הידוע כי צעת מתן תורה נעטר כ"א מישראל צשני כתרם אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע (שבת פ"ח).

ונודע מאמרם ז"ל צהאי מינא שאמר לרבא עמא פויזא דקדמייתו פומיכו לאודיניכו (ש"ס, כחצות ק"ב), ומאשר הקצ"ה משלם מדה כנגד מדה (פסח"ד"ן ג') לכן והי' טרם יקראו ואני אענה וכו' (ישעיה ס"ה, ד'). אף צעת שאבדו נעשה צעת משל למלך כנודע אז אמר הקצ"ה למשה שיאמר לישראל ועתה הורד עדיך מעליך, רק ואדעה מה אעשה לך, ודפ"ח"ט.

וראית את אוזורי ופני לא יראו (כ"ג, כ).

הרה"ק ר' יצחק מסקווירא זוק"ל אמר צענין פקודת הצבא [שהיה הגזירה צרוסיא שצריכים צני' לשרת צבא], שיש לרמו צמאמר הכתוב וראית את אחורי ופני לא יראו, ולמה כתוב לא יראו לשון נסתר ולשון רבים, ה"ל לא תראה לשון נוכח כמו צרישא דקרא וראית וכו'.

אלא דנרמו צוה פקודת הצבא, דאחפשות דמשה בכל דיקי הדור (מיק"ז מיקון ס"ג, ק"ד). וע"ז אמר וראית את אחורי, הדינים הכוללים בפקודה זו, שמכונים צבחי' אחוריים, אותם תראה ותצין, אבל ופני לא יראו, היינו החסדים הכמוסין וצפונים בפקודה זו המה לא יראו ולא יתבוננו לשום נצרה צעולם אף למלאכים ושרפים צלתי לה' לצדו יתצרך שמו ויתעלה. (הרה"ק ר' יצחק מסקווירא זוק"ל. שני המאורות)

וראית את אוזורי ופני לא יראו (כ"ג, כ).

היינו כי מרע"ה שאל מעם הצורה יתעלה להודיע לו דרכיו, והשיב לו השם יתעלה וראית את אחורי, היינו כך הוא דרכי ומנהגי עלי תבל, כי לא תראה מעמי רק דרך אשר ידמה לך כי לא ישר הוא. ופני, היינו דרך ישר, לא תראה ממני.

ועכ"ו מחויב אמת להאמין כי אנכי אל אמונה ואין עוול, ורק לקוצר
צינתך לא תוכל להצחין צין הישר והעקום, כמאה"כ (הושע יד, י) כי
ישרים דרכי ה' וגו'.

ויאמר ה' אל בטיחה פסל לך שני לזות אבנים וגו' (כד, א).

פעם אחת בא הרח"ק מרוזין לבית מדרשו וראה כנוה חסידים יושבים
בשבת אחים ושותים יי"ש כדרך החסידים, מרן זי"ע לא הראה להם פנים
שוחקות והיה נראה להם כאילו לא עולה לרצון לפני רבם עסק שתייתם.
וסיפר אחד נוחם בשם הרח"ק ר' פנחס מקוריץ זי"ע אשר ישיבת חסידים
בשתיית לחיים דומה ללימוד התורה ע"כ.

והשיב מרן זי"ע, גם אני איני סותר דברי הרח"ק מקוריץ זי"ע, אעפ"כ לא
כל אנפין שוין בדבר. וכן מצינו בתורה"ק בכמה מקומות שתיבה אחת
פעמים היא מושמשת קודש ולפעמים מושמשת חול, כתיב "פסל לך שני
לזות אבנים" וכתוב ג"כ "לא תעשה לך פסל וכל תמונה" ההבדל ביניהם
הוא שבמקום שמושמש קודש כתיב תיבת "לך" אחר תיבת "פסל" ובמקום
שהוא מושמש חול כתיב תיבת "לך" לפני תיבת "פסל",

ור"ל שאם האדם עושה איזה דבר טוב ואינו חושב הנאת עצמו מקודם
כמרוזנו בתיבת "לך", אזי מושמש קודש, ע"כ כתיב "פסל לך" שתיבת
לך הוא אחר כך, ולהיפך ח"ו אם חושב עצמו קודם אזי הוא בבחינת "לא
תעשה לך פסל" וד"ל.

ואיש לא יעלה עמו וגם איש אל ירא וגו' (כד, ג).

לכאורה 'וגם איש' כמיותר, דהו ליה למימר 'ואיש לא יעלה עמו'
ואל ירא'. וצדק רמז יש לומר, 'ואיש' היינו מי שהוא צעני עצמו
איש שלם, 'לא יעלה', כמו שאומרים (בבב"א אמת ויציב) משפיל גאים,
'וגם איש' היינו שהוא צעני עצמו טפל ושפל, 'אל ירא' ואל יפחד,
כמו שאומרים (שם) מגביה שפלים.

(דברי ישראל, והמלך הראשון מוצא גם בשם הר"ק מרוזין ז"ע)

גוישא עוון (כד, ז).

על יד הרח"ק ר' נחום מטישרנוביל גר שכן רשע שעבר על כל עברות
שבתורה, והיה מתכוין תמיד שלא לפגוש עם הרח"ק ז"ל, כי דרכו של
ר"צ זצ"ל להגיד את העברות שעברו.

פ"א לא התכוין ונפגש עם הרח"ק זי"ע ואמר הרח"ק לאיש הנ"ל: רשע,
תן תודה וכו' ונתעלף.

וכשנתעורר נכנס לבית הרח"ק ולא היה אז בביתו רק בנו ר' מאטילע
זצ"ל, וסיפר לו כל הנ"ל, ובכה לפניו שיתן לו תשובה, והנו מוכן לקבל
ע"ע כל העניינים והסיגופים ובלבד שידע שתשובתו תקבל. ואמר לו ר'
מאטילע זצ"ל, איני נותן לך שום סיגופים, רק תקבל על עצמך בלב שלם
שמוהיום והלאה לא תחזור על שגיאותיך. ואמר לו ומה יהיו עם עברות
שלי, אמר לו אם לא תעבור מהיום עברות אני מקבל ע"ע את כל העברות.
והשיב השכן כי הוא רוצה כתב מוננו, ואמר לו הרח"ק אם תחתום גם
אתה על כתב כזה אז גם אני אתן לך מכתב כזה. והסכים לזה וחתמו
שניהם על כתבים ונסרו זה לזה, והלך השכן לביתו.

כשיצא, נכנס הרח"ק ר' נחום זצ"ל וראה על השלחן את הכתב שעשו
ביניהם והתחיל ליעוק על בנו מה שעשה, ואמר לו בנו: אמרתי להקב"ה
הלא כתוב בתורה שאתה נושא עון, ואמרתי לו אם הגך נושא עון כ"כ
הרבה חבילות של עונות מה אכפת לך שתשא עוד חבילה קטנה של
עבירות ובלבד שהיהודי הזה יחזור בתשובה.

ובטיחה לא ידע כי קרן עור פניו בדברו אהו (כד, כט).

פי' שהכמוז מפרש גדול הכעמו שלא ידע כי קרן כו', דהצדיק
המדבר עם אדם דברי קדושות ויראת ה', אזי צא לו ההתלהבות

גדול צלצו, ויאיר פניו באור גדול מהתלהבות אש אשר בקרבו, וכל
זאת לא ידע משה בעצמו אס יש לו התלהבות כלל.

והו 'בדברו אהו' ר"ל כשהיה איזה אדם מדבר עם משה דברי
קדושות.

(נעם אלימלך)

ל"ה, ונקדה לא ינקדה וגו' (כד, ז).

שמעתי מהר' מאיר ז"ר משה נאמן מבאזוויץ בפסח תרמ"א, שאמר
אדמו"ר הק' מרוזי"ען זוללי"ה, וכי מה היא המידה הזאת של ונקדה
לא ינקדה. ואמר דאיתא (אבות ד, ט) אל תסתכל בקנקן אלא במה
שיש בו, היינו ר"ת וס"ת של ונקדה לא ינקדה הוא השם הוי"ה ז"ה,
והאותיות הנותרות הם אותיות קנקן, וזאת היא המידה של ונקדה
וכו' [היינו מידת הרחמים].

ופעם אחת צחוכה אמר על זה הענין אדמו"ר הק' מוהרא"י
מסאדיגורא זוללי"ה, "ומנותר קנקנים נעשה נס לשושנים" (פי"ע משו
זו), היינו מה שנאמר מתיבות ונקדה לא ינקדה ארי שמוציאים מתיבת
קנקן הוא השם הוי"ה ז"ה, נעשה נס לשושנים, ור"ל שמרמז לנו
שמהש"ת היה הנס.

(כנסת מרדכי, תולדות)

פסל לך שני לזות אבנים וגו' (כד, א).

פעם הוגש בשולחנו של הרח"ק ר' מרדכי נקאזמור זצוק"ל בקבוק יין
להחסידים שעמדו נוסבי, וכמוכן שכולם קפצו עליו לזכות מוננו, אולם
מחזיק הבקבוק לא רצה לנסרו לאחריים בטרם שהוא עצמו ישתה, הפנה
הרח"ק את ראשו אליו ואמר לו:

בלוחות הברית הנוסבות את מקור הקדושה נאמר למושה "פסל לך",
ואילו בעבודה זרה שהיא מקור הטומאה גם שם נאמר "לא תעשה לך
פסל" (שמות כ, ד), אותן שלושיה אותיות "פסל" וכדי להכיר בהבדל שבין
הטומאה והטהרה, יש לראות היכן כתוב ה"לך", בלוחות כתוב ה"לך" אחרי
"פסל", ואילו בעבודה זרה ה"לך" כתוב לפני פסל. מכאן אנו למדים
שהדאגה בשביל עצמו בשביל ה"אני" הוא סיכון בלתי טהור, ויש להתרחק
מן האנכיות כדי להגיע לקדושה.

(הרח"ק ר' מרדכי נקאזמור זצוק"ל. מאורי אור)

ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה וגו' (כד, כז).

ולכאורה מה לורך היה להיות ארבעים יום, שכבר קיבל המורה צמ'
יום הראשונים. אולם כי צמקום שצעלי תשובה עומדין אין לדיקים
גמורים כו' (בבב"א לד), ולכך עמה שהיו בני ישראל צעלי תשובה
היה קבלת המורה צמדריגה אחרת.

(רשימות השפת אמת)

ולא יזמווד איש את ארצך וגו' (כד, כד).

צגמ' (פסמים ט): למדו מזה שאדם שיש לו קרקע עולה לרגל, ושאיין
לו קרקע אין עולה לרגל. הענין הוא, אשר צרגל יש עליה לנפשות
ישראל ונריך כל אחד לנטל עצמו ומאודו להדבק באור פני מלך
חיים (משלי טו, טו), וקרקע נקראת צמורה הק' אחזה, שאדם אחוז
בה,

לכן נריך לעשות פעולה פשוטה לעלות למקום הקודש ולעזוב כל
הונו ויתרחק מהס, על ידי זה יוכל להגיע להעליה ששייכת לו, ומי
שאיין לו קרקע יוכל צציתו ג"כ להצטל ולהרגיש מהארת החג.

(שפתי דיק בשם הר"ס)

ויעבור ה' על פניו ויקרא ה' ה' קל רזום וזנון וגו' (כד, ח). דבר
נחמד שמעתי ממורי ורבי דודי הקדוש אור מופלא מוהר"ר צבי
זצ"ל (הרה"ק מוילישטוב), שאמר דאיתא צגמרא ה' ה', אני הוא קודם

שיחטא אדם אני הוא לאחר שיחטא אדם". והקשה הרא"ש ז"ל קודם שיחטא אדם, מה צעו רחמי. ותירץ, על שם שהקצ"ה נופה עמידות. ואמר הוא, דאיתא בחזות הלצבות, בניי אס אין צכס חטא מתיירא אני מכס מן יותר מחטא, ושאלו מהו היותר מן החטא, הגאווה והחונף, שמי שקוצר שלא יחטא מנאי צו גאווה שהוא יותר חמור מן החטא. נמלא קודם שיחטא צעו צודאי רחמים לכפר על גאות הלב, ואחר שידע שהוא חוטא, לבו נשבר וממס, וצעו רחמים על החטאים שחטא. (היכל הצרכה)

לא תוכל לראות את פני כי לא יראני האדם וזוי (לב, ב). וקשה הא כתיב ודיבר ה' אל משה פנים אל פנים כאשר ידבר איש אל רעהו כו'. ונ"ל כי אין ה' אחד שורה אלא על אחד, בחינת אחדות כשיש בחינת אחדות בישראל. וזה שאמר הכתוב ודיבר ה' אל משה פנים אל פנים, אימתי דיבר, כאשר ידבר איש אל רעהו, פירוש, כאשר יש אחדות בין אנשים, ומדבר איש אל רעהו בחמת בחיבה ובאחדות צפה ובלב כאחד, אז הקצ"ה משרה שכינתו עלינו, וגם עם משה רבינו עליו השלום דבר פנים אל פנים.

אבל כאשר גרס החטא, כי הפסוק לא תוכל לראות את פני נאמר אחר מעשה העגל, אז נאמר לא תוכל וגו' כי לא יראני האדם, פירוש שאין שאר שום אדם רואה אותי, מחמת שאין אחדות ביניהם, על כן גם אתה לא תוכל לראות את פני, כי אם וראית את אחורי. (בת עין)

ועתה אם תשיא זוטאתם ואם אין בוזוני נא מספרך אשר כתבת (לב, ב). צ"ל הרב הק' רבי ישראל מריזין שאמר, דהנה ידוע שצדיק הדור אינו יכול להעלות את הרשעים שצדורו זולת אם נפל קצת ממדרגתו ונכשל באיזה חטא קל, ובלא"ה אי אפשר להעלותם, כי אין לו התחברות איתם כלל, וגם משה רבינו לא היה לו אפשרי להעלות את ישראל שפגמו בחטא העגל, זולת צמה ששיצר את הלוחות כעסו. ונדע מגמ' שבת קה: המשבר כליו בחמתו יהא צעניך כעובד ע"ז, ואם כן היה למשה רבינו גם כן קצת חטא ע"ז, ולכן היה יכול להעלותם.

וזה שאמר משה להקצ"ה "ועתה אם תשא חטאתם" כפירש"י ז"ל הרי טוב, "ואם אין", שאין אתה רוצה לכפר חטאתם, א"כ "מחני נא וגו'", כי אני ג"כ נכשלתי על ידם צענף עבודה זרה שהוא הכעס, ומה תעשה לחטאתי. (מרגינתא דבי רבנן)

וישב משה אל ה' ויאמר אנא זוטא העם הזה זוטאה גדולה וגו' ועתה אם תשיא זוטאתם ואם אין בוזוני נא וגו' (לב, א-ב). וקשה קושית המפרשים (כלי יקר), במקום שהיה ראוי להיות מליץ יושר להקטין את החטא, הגדיל עוד את החטא מאד. גם קשה בקשתו "ואם אין מחני נא" מה תועלת יהיה לישראל מזה. אלא יש לומר הפירוש 'אנא חטא' לשון טהרה, כמו תחטאני בצאוב ואטרה (תהלים נא, ט). והענין, לידוע (ע"י רש"י במדבר יט, כב) מצות פרה אדומה צאה לכפר על חטא עגל, והיה זה ארו ואזוב סימן שהגבוה שנתגאה וחטא ישפיל עצמו כאזוב ויתכפר לו, ע"ש.

זהו הפירוש 'אנא חטא העם הזה חטאה גדולה' אנא טהר העם הזה טהרה גדולה, היינו כמו שנאמר תחטאני בצאוב, והיינו צמזומ פרה אדומה כנ"ל.

והנה ידוע אמרם ז"ל (מו"ק כו א) למה נסמכה מיתת מרים (במדבר כ) לפרשת פרה אדומה (שם יט), לומר לך מה פרה אדומה מכפרת אף מיתתן של צדיקים מכפרת, זהו שאמר ואם אין מחני נא ויהיה מיתת צדיקים מכפרת.

וזהו שנאמר צמזומ פרה אדומה (שם יט, ז וברש"י) ויקחו אליך, לעולם היא נקראת על שמך פרה שעשה משה, ע"ש, והקשה האור החיים למה עשה ה' שינוי צמזומה זו מכל המצות שתקרא על שמו,

ולדברינו אחי שפיר, כי הוא שממר נפשו על זה שתצוא פרה ותכפר על העגל כנ"ל ודו"ק. (דברי ישראל)

ואיש לא יעלה עבוך וגו' (כד, א). הרה"ק ר' ישראל מריזין פירש, "ואיש" היינו מי שמחזיק את עצמו לאיש, "לא יעלה עמך", אדם כזה אינו יכול לעלות מעלות התורה והיראה, ואינו יכול להשיג ולהגיע שום מדריגה. (לקט יושר)

וירא העם כי בשיש בשיה לרדת בון ההר ויקהל העם על אהרן ויאמר אליו קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו כי זה בשיה האיש וגו' לא ידענו בזה הדיה לו (לב, א).

יצואר על פי מה שכתבתי במקום אחר צפוש הפסוק צתהלים (נט, ח) "ה' אלקיני אתה עניתם קל נושא היית להם וגו'". פירוש כי לפי גודל מעלת האיש, כן צריך להיות לו מידת העניויות והשפלות. כמו שמצינו בהקדוש צרוך הוא כביכול (מגילה לא, א), כל מקום שאתה מוצא גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו וכו'.

וכן אמר הלל (שמו"ר מה, ה) הגבתי היא השפלותי. וכן היה צמזומ אצל משה רבינו ע"ה, שהיה צמזומ ופנים אל פנים דיבר צו, לכן היה שפל צעניו, כמו שכתוב (במדבר יב, ג) והאיש משה ענו מאד. וזה 'אתה עניתם' שהצאת אותם למידת הענוה, על ידי 'אל נושא היית להם', כל מה שהגבתי אותם יותר היו צמזומ הענוה.

לכן כאשר ראו העם כי צושש משה לרדת מן ההר, פרוש כי נתצייש משה לרדת, והיה ירא מזה כי כאשר ירד למטה יהיה לרב ומנהיג, והיה טוב לו יותר שיעמוד למעלה צמידת הענוה. לכן הם דימו כן צנפסם כי לא יצוא עוד אליהם מחמת גודל הענוה.

וזה שאמרו כי זה משה האיש לא ידענו מה היה לו, פירוש איזה מידת 'מה', היא הענוה הגדולה, כמו שכתוב (שמות טו, ז) ונחנו מה, כי לפי גודל המעלה, יצוא יותר למידת הענוה. (תפארת שלמה)

וישבו בני ישראל את השיבת לעשות את השיבת וגו' (כא, טו). הפירוש, כמו שכתב הר"ן שמחמת שצריך צודאי לפרוש מצין השמשות שהוא ספק שבת, ממילא צריך לפרוש מקודם צין השמשות, א"כ יש הוספה מחול על הקודש, ומכאן זה יכולים אנחנו לעשות תוספת שבת ואין חשש משום צל תוסף, ע"ש.

וזהו פ"י ושמרו בניי את השבת שלא יכנסו ח"ו צספק שבת, וזה לעשות את השבת, שעושין מחול שבת, ואפ"י ודאי חול שאינו נוגע ורחוק מצין השמשות, כדין תוספת שבת, וזה שעושין מחול שבת נקרא לעשות את השבת. (רממים צופים צסם הרי"ם מגור)

המאור הגדול
קוה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע ועכ"א
מליזענסק
בעמ"ח הספה"ק "נועם אלימלך"
תע"ז - כ"א אדר תקמ"ו

הגה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זצ"ל נולד בשנת תע"ז לאביו הצדיק רבי אליעזר ליפמן זצ"ל. חתן הרה"ק ר' אהרן רוקח אחיו של הגה"ק רבי אלעזר רוקח בעל מעשה רוקח.

בהשפעת אחיו הרה"ק הרבי ר' זושא מאניפאלי זצ"ל נתקרב להמגיד הק' ממעזריטש זצ"ל, והיה לתלמידו הגדול ומפורסם כקדוש אלקי, וכעדו של הרה"ק המאור ושמש זי"ע, שהיה העולם שמש עד שבאו שני המאורות הגדולים, הבעש"ט הק' והרבי ר' אלימלך זי"ע.

בשנת תקל"ג עם הסתלקותו של רבו המגיד הגדול ממעזריטש, קיבל עליו הר"ר אלימלך את הנהגת החסידים בגאליציה, והיה ראש וראשון למפיצי תורת החסידות בגאליציה, וכל צדיקי החסידות בדור שלאחריו בפולין וגאליציה היו מתלמידיו.

תחילת הנהגתו היתה בשינאווא וממנה עבר לליזענסק, שמשם הפיץ אורה זו תורה וחסידות, ושם מנ"כ.

אחיו הרה"ק הר"ר זושא זי"ע המשיל עליו את הכתוב, "ונהר עוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים", נהר זה המגיד הגדול ממעזריטש, יוצא מעדן שזה הבעש"ט הקדוש, להשקות את הגן שזה הר"ר אלימלך, ומשם יפרד לארבעה ראשים שהם ארבעת תלמידיו הגדולים, הרה"ק הר"ר מענדלי מרימינוב, הרה"ק החוזה מלובלין, הרה"ק המגיד מקאזניץ, והרה"ק ה"אובה ישראל" מאפטא, זי"ע, שמהם נמשכו כל אדמורי גאליציה ופולין,

נפטר כ"א אדר תקמ"ו (וי"א תקמ"ו), ונטמן בליזענסק. ספה"ק נועם אלימלך הוא מספרים המקודשים ביותר בתורת החסידות.

שמעתי מכ"ק חותני זצ"ל, מלפנים הי' נסיעה לארץ רוסיה נסיעה ארוכה עם עגלה, פעם (אחר הסתלקות הר"ר אלימלך, חפש תלמידו הק' הר"ר מרימינוב רבי שיבור לו דרך ישרה, ונסע מביתו להה"ק הר"ר ברוכ"ל ממעזבוש לרוסיה, ועל הדרך הי' פרשת דרכים, שא' הי' פונה למעזבוש וא' לסדילקאוו, והרבי ר' מענדלי בישבו בתוך עגלה הי' אזוי פארקאכט בדביקות, וטעה הבעל עגלה ונסע לסדילקאוו, והתיירא הבע"ג שהר"ר ירגיזו עליו ע"ז, אמנם כאשר העיר א"ע הר"ר מ' מדביקותו ואמר לו הבע"ג שטעה בדרך ונסע עתה לסדילקאוו, הסכים עמו הר"ר מ', כי על הדרך התיישב הר"ר מ' שיסע לסדילקאוו להה"ק בעל דגל מחנ"א, ורצון יראיו יעשה. כשהי' אצל הדגל (נכנס הדגל להתפלל, ועל הדרך למקומו פתח ספר אחד והסתכל בו, כשהניח הדגל את הס' על השולחן, ניגש הר"ר מ' ולקח את הס' והסתכל בו גם הוא, במקום שעין בו הדגל. אחר התפילה שוחחו יחד הדגל והר"ר מ', וסיפר לו הדגל איזה סיפור אחד עם רב גדול אחד וכו', וכשסיים שאל לו הדגל, הכי הבנתם מעשה זאת, ואמר הר"ר מ' מדוע לא אבין, הלא זה מה שראה רבינו בס' הנ"ל. מתשובה זו כבר ראה הדגל שלא ישאר אצלו בתורת חסיד, כי לא התפעל כלל, ע"כ) שאל לו ואיזה דבר ראיתם אצל רבכם הר"ר אלימלך, ואמר הר"ר מ' ששמע מרבו שיש גיד אחרי האוזן, והגיד ההוא אינו רועד כלל אלא רק ביום המיתה (מפחד מלאך המות) [עפ"י רוב אם אדם מתפחד רועדים אבריו ג"כ, זולת אבר זה], וראיתי הוסיף הר"ר מ' אצל רבי, שבכל יום ויום (לפני התפילה) רעד הגיד הזה מפחד הבורא כל עולמים!

הדבר מצא חן בעיני הדגל ואמר: די פולישע קוקן גוט! (הפולני מביט היטב)

הביאור בזה הוא כי עפ"י רוב מדינה אחת לא החזיקו ממדינה אחרת, כמו"כ בעינינו רעביסטווע ג"כ, חסידי רוסיה לא החזיקו כ"כ מחסידי פולין, סברו שהמה מבינים יותר חסידות, או שהמה מתנהגים בדרכי חסידות יותר, ולכן שאל לו כנ"ל, וזה הוא ביאור של התשובה. (מפיהם ומפי כתבם מפי הה"ק מהר"ז מ' מפשעווארסק ואשר במוסגר מפי הגה"צ מהר"ר מ' מסיטשין זצ"ל)

שמעתי מכ"ק חותני זצ"ל, ששמע מאביו הה"צ רבי נפתלי אלימלך זצ"ל, שאברהם אבינו ע"ה בא פעם להרבי ר' אלימלך והיה לבוש כובע שהיה עליו מיני עשבים, שאלו הר"א מה טיבם של אלו העשבים, השיבו אאע"ה שעשבים אלו המה קמיעות וסגולות לרפואות שונות, זה בכה וזה בכה, שאלו הר"א וכי בלא זה אי אפשר להוושע, הלא יכולים לבקש רפואה וישועה מאת הבורא ב"ה? אמר לו אאע"ה: איך הייס דעך נישט מיילעך! (מפיהם ומפי כתבם בשם אדמור"ר מפשעווארסק זצ"ל) והוסיף לבאר, שאין הכוונה בזה שהר"א היה גדול מאאע"ה, אלא שלפעמים נותנים משמים לצדיק הדור מדריגה אחת מה שלא נתנו לצדיק אחר, וכמו שהיה אצל דניאל שראה הנבואה אצל מלך בבל אף שלא היה נביא, וחגי זכריה ומלאכי הגם שהיו נביאים לא ראו זאת.

ושמעתי בכירור שכל מי שהיה אז בביתו [של הרה"ק הר"ר א' מליזענסק זי"ע אחר חצוות היום של עש"ק], פלצות ורעדה אחזתו, והוכרחו המשרתים שלו לתקן הכל קודם חצות היום, כי אחר חצות אם עשה אחד בבית הקדוש הזה איזה עובדא רחול, נפלה הדברים מידו ונתקלקלו כל מה שהיה בהם. (מטעמי יצחק הערות לספר אילנא דחיי, בשלח)

שמעתי מכ"ק חותני זצ"ל, ששמע מרבו הה"ק רבי שמחה ישכר בער זצ"ל מצעצשינוב, שפעם היה אברך אחד אצל הר"ר אלימלך בימים האחרונים של סוכות (והוסיף כ"ק חותני ז"ל לאמר, שהה"ק מקאלישיץ-שבוראי גם הוא שמע דבר זה מהה"ק מצעצשינוב-אמר, שהאברך ההוא היה אחד מחכמי בראד), ובליל הושענא רבה ישב בביהמ"ד בין החסידים, ואמר בסידורו 'משנה תורה' כנהוג. כשהגיע לפסוק 'ליראה את ה' הגדול' עבר אז הרבי ר' אלימלך אצלו, ואמר לו: דו ווייסט, יראה איז טייטש פארכט! וכאשר גמר הר"ר א' דיבוריו אלו נח האברך על הארץ, און ס'האט מיטן אנגעוויבן צו ווארפן (התחיל להתפתל מרוב פחד), כה עבר עליו כל הלילה. והי' בבוקר אמר הר"ר אלעזר לאביו הר"ר אלימלך: אבא מה יהיה עם האברך הזה? ניגש אליו הר"ר א', ועם המטפחת אשר בידו ניגב בפני האברך ופסק מלרעוד ויקם מן הארץ. אז אמר לו הר"ר א': כשתסע לביתך תאמר מה פירושו של 'יראה! והוסיף כ"ק חותני זצ"ל לאמר, שאם היה הר"ר א' בכח ליתן יראה כזו לאיש אחד, בודאי היה גם להר"ר א' יראה כזו, אלא שלא היה ניכר עליו, יען שהוא היה לו כלים לקבל יראה גדולה כזו.

(מפיהם ומפי כתבם בשם אדמור"ר מפשעווארסק זצ"ל)

ובנ"א, שמעתי מעשה שהי' אצל אדמור"ר הרה"ק ר' אלימלך זצ"ל מליזענסק, שהי' בימיו איש אחד עובד ד' שהי' יושב בחדרו כ"ב שנים סגור ומסוגר על התורה ועבודה ולא יצא חוצה כל הכ"ב שנים, עד שהי' נדמה בעצמו שהוא אדם השלם, אמר אצא החוצה ואראה את יושבי הארץ ודרכיהם, כי אני לא יראתי עוד מהבלי הארץ, והלך חוצה ושמע רעש גדול כי אנשים למאות נוסעים להרה"ק ר' אלימלך זצ"ל מליזענסק והתפלא מאוד מה המה רואים אצל הרה"ק מליזענסק שהמה רצים כל כך אליו, למה לא באו אלי הלא אני לא ראיתי את עין הארץ כ"ב שנים וישבתי בחדרי כל הזמן סגור ומסוגר על התורה והעבודה, לכן הוסכם בדעתו לנסוע להרה"ק מליזענסק זצ"ל ולראות בעיניו מה טיבו של הרה"ק מליזענסק, ונסע לליזענסק להרה"ק זצ"ל על ימים אחרונים של חג הסוכות, ובליל הושענא רבה היה מנהגו של הרה"ק זצ"ל לומר משנה תורה ביחד עם החסידים שלו וגם האיש הנ"ל היה אומר עמהם משנה תורה, וכשהגיע הרה"ק זצ"ל להפסוק ועתה ישראל מה וגו' כי אם ליראה, התחיל הרה"ק זצ"ל לצעוק להחסידים בקול גדול, אפשר אתם סוברים שהיראה איז א בעזעם (מטאטא) לא כן, היראה איז טייטש שרעק (יראה כוונתו מורא) והבן. מיד נפל פחד גדול על החסידים שהיו שם עד שהיו נופלים על פניהם ארצה, וגם האיש הנ"ל נפל על אפיו ארצה מגודל הפחד והאימה שהי' שם. החסידים עמדו מיד על רגלם, אבל האיש הנ"ל נשאר מונח על הארץ מגודל הפחד והאימה שנפל עליו ולא היה בו כח לקום ולעמוד על רגליו ונשאר שוכב על הארץ כבחלשות (התעלפות). כראות החסידים זאת

הגביהו אותו מן הארץ והשכיבו אותו על מטה אבל הוא לא נע בשום אבר, כך שכב כל הלילה וכל היום של הושענה רבה וגם ליל שמיני עצרת עד בוקר של שמיני עצרת בלי שינוי. ויהי כראות החסידים כי עבר זמן כזה ולא הוטב לו, נפחדו מאוד מזה ונכנס הרה"ק ר' אלעזר בנו של הרה"ק ר' אלימלך זצ"ל לאביו הק' וסיפר לו את דבר האסון מהאיש הנ"ל, ואמר הרה"ק זצ"ל לבנו, קח מקלי והנח עליו, ולקח בן הרה"ק זצ"ל את המקל והלך אל האיש הנ"ל והניח עליו ואמר לו, אבי מורי גזר עליך שתעמוד ועמד מיד. אחר שעמד האיש הנ"ל מהתעלפותו נכנס לקודש פנימה ובכה לפני הרה"ק זצ"ל במר נפש ואמר לו בזה"ל: אם כשראיתם דף אחד מספר מונח על הארץ-בודאי הרימותם, למה אהי גרוע מדף קרוע של ספר, הלא עסקתי כ"ב שנים בתורה ועבודה, הרם אותי. ואמר לו הרה"ק זצ"ל לך לשלום השם יהי בעזרך.

מזה נוכל ללמוד שאין תכלית להאדם רק להתחבר אל הצדיקי אמת וגם מזה יבין מה הוא היראה.

(מכת"ק הרה"ק רבי ישכר בער מוואלכברז ז"ע, אהל ישכר)

שמעתי שפעם בא הרבי ר' אלימלך ז"ע לנישקלבורג, ולא הלך להרבי ר' שמעלקא ז"ע משם, רק בחדר החיצון שם תפס בחור אחד ואמר לו שילך עמו, ועל הדרך ציוה עליו הרבי ר' אלימלך שיראהו בעיר בתי מושב היהודים, ואצל כל דירה ודירה של היהודים נכנס ויצא תיכף, כן עשה בכל העיר ניקלשבורג, ותיכף אחר זה נסע משם. וכשסיפרו הדברים להרבי ר' שמעלקא קרא את הבחור הנ"ל, ושאל לו שיצייר לפניו מראות האיש הזה שהלך עמו, וכן עשה הבחור. ואמר הרבי ר' שמעלקא: אהה! זה היה הרבי ר' אלימלך מליזענסק, שבכל דירה שנכנס פעל בקדושתו שלא יארע בה שום מכשול של איסור עריות. ופירש בזה שעל כן נכנסו השבטים למצרים כ"ב שנים, ועל כן אמר להם יוסף הצדיק ערות הארץ באתם לראות, ודפח"ח.

(מפיהם ומי כתבם" מרשימות הגה"צ ר' שלמה ז"ע מקאלוב)

רבינו (הרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב ז"ע) איקלע פעם לכפר אחד וראה שם איש כפרי פשוט מאד, והכיר בו ששורה עליו אור קדוש ובהיר. שאל אותו רבינו: מאיזה מקום אתה? אמר לו: מליזענסק. אמר לו רבינו: ההכרת את הרה"ק הר"ר אלימלך בעיר ליזענסק? השיב הכפרי: לא הכרתי שום אדם בשם "רבי ר' אלימלך" רק ידעתי אחד בשם "מלך קאלטאנעס". אמר רבינו: הביטו וראו כמה שפל ופחות האיש הזה, ואעפ"כ הואיל וראה פעם את הרה"ק הר"ר אלימלך זצ"ל נגה עליו אור גדול וקדוש. [מפי הרה"ח ר' חיים קופערמאן ע"ה. מה שתיאר אותו בשם קאלטאנעס הוא משום שהר"ר אלימלך לא נגע בפאותיו ובזקנו הק' מפני שחשש פן יקרע שער, ומזה נעשו כחבליים עבים, קאלטאנעס בלע"ז.] (הרה"ג ר' נחום מאיר גערמאן שליט"א "דמשק אליעזר" ח"ב)

רבינו (הרבי ר' אלימלך ז"ע) זכה שדוד המלך ע"ה נתגלה אליו בכל מוצש"ק כשהוא מעוטר בכתר על ראשו. פעם אחד נגלה אליו בלי הכתר, וכששאל לו רבינו טעם הדבר, ענה לו משום שבכל מוצש"ק שותה אתה את הקאווע (או הטיי) עם צוקער, ובפעם ההוא שותה בלי צוקער. [עי' בסידור יעב"ץ אצל סעודת מל"מ אות ד' וז"ל: ובשעת הדחק, ומי שמזוג הלוח, יוצא ידי חובתו בשתיית טעע או קאפע, ויש לזה סמך כמה שאמרו (שבת ק"ט ע"ב) חמין במוצאי שבת מלוגמא]. ורבינו (הרבי ר' אלימלך ז"ע) לא נטל ידיו לסעודת מלוח מלכה, ופעם אמר שלא ידע שסעודת מלוח מלכה גדול כל כך, וכיון שכבר אין לו כח בזקנותו ליטול את ידיו לסעודת מלוח מלכה, על כן יצוה את בניו אחריו שהם ידקדקו לערוך סעודת מלוח מלכה. (שמעתי מפי מו"ח זצ"ל).

(כ"ק אדמו"ר מפשעווארסק זצוק"ל י"ג אורות" ח"ב)

כ"ק מרן אדמו"ר מהר"ש (השני) מבאבוב זצוק"ל היה מספר, שהאחים הקדושים הרה"ק הר"ר אלימלך ז"ע והרה"ק הר"ר זושא ז"ע שמו לדרך פעמיהם לסבול צער שכינתא בגלותא, ומדי טלטולם בעריכת "גלות" להיות נע ונד בארץ עסקו בעבודתם הק' לטהר ולזכך אויר ארץ

העמים, ולהחזיר אחינו בני ישראל לתשובה לקרבם לאבינו שבשמים. נדרו והלכו מעיר לעיר ומכפר לכפר עד שהגיעו בנידודם אל העיר אושפציין, שהיא על קצה הגבול שבין גאליציא ודייטשלאנד. [אנשי עיר אושפציין ידעו להראות על מעיין שהי' מקובל בידם ששם טבל הר"ר אלימלך ז"ע, וחסידים ואנשי מעשה טבלו שם לעיתים מיוחדים. כ"ק מרן אדמו"ר מוהר"ש זצוק"ל, בתקופת כהונתו כאבד"ק בעיר אושפציין, נהג לטבול שם בכל ערב יוהכ"פ, וכן נהג אחריו גיסו הרה"צ ר' אלעזר' מאושפציין זצ"ל]. והנה כאשר עמדו הכן ליכנס לארץ גרמניא ולהמשיך שם בעבודתם הקדושה, נגש אליהם הס"מ ולא נתן להם להמשיך הלאה עבור בגבולו, אבל הם לא נתנו אוזן קשבת לדבריו כלל וכלל. עד שהתריס כנגדם והזהיר להם, שאם יחררו אל תוך ארץ דייטשלאנד, וועל איך מאכן גאנץ דייטשלאנד פאר חסידים. [אעשה כל גרמניא לחסידים] או אז פנה הר"ר מיילך אל אחיו הק' ואמר: "זושא, לאמיר אנטלויפען [דעם בעל דבר'ס חסידים וויל איך נישט האבן]... וחזרו לאחוריהם.

והנה זה פלא, כל מקום ופלאך בארץ פולין וגאליציע אשר שם דרכו הצדיקים בכף רגלם היו מתנהגים ע"ד התורה והמסורה, ודרך החסידות הכתה שורש, והיו עיירות מלאות יהודים תמימים וחרדים על דבר ד', ושיבות ושטיבלעך מכל הסוגים, וכן הי' עד עיר אושפציין ועד בכלל. הי' הדבר נראה בעליל לארץ כאילו מתחו שם קו, כי משם ואילך מעבור הגבול, עיר קאטאוויץ כבר היתה עיר נאורה א דייטשע שטאט בכל הפרטים, כמו שאר מקומות בארץ אשכנז.

בענין זה מספרים אנ"ש תלמידי ישיבת עץ חיים בעיר באבוב, שפעם אחת נכנס כ"ק מרן אדמו"ר מוהרב"צ זצוק"ל במוצש"ק לראות איך שהבחורים עורכין סעודת מלוח מלכה בין עצמן, והי' אז בשבוע של כ"א אדר, ולחש בחור א' לחבירו: "מי יתן והי' רבינו מספר מעשה מהרבי ר' אלימלך ז"ע". פנה כ"ק מרן זצ"ל אליו ואמר: "אויב מ'זעהט היינט א חסידישער יוד מיט א בארד און פיאות, איז דאס א "מעשה" פינים רבי ר' אלימלך ז"ע...". [אם רואים היום יהודי חסידי עם זקן ופיאות, זה "מעשה" מהרבי ר' אלימלך ז"ע...]. (פרי הכרם, באבוב)

פ"א בא לפני הרה"ק הר"ר א מליזענסק ז"ע אשה שנשארה עגונה שבעלה נעלם פתאום ולא יודעת היכן הוא, ונתן לה הרה"ק נייר שכתב עליו איזה תיבות (או שלא כתב בקולמוס רק עשה רשימות כמו שכתוב באמת, אבל לא היה נכתב תיבות בעין), וציוה לה שתלך למקום פלוני ופלוני ותתחוב הנייר בהכותל של בית ההוא, וכאשר עשתה כן זרקו פתאום את בעלה מהבית, והיה מגודל בשיער וכמעט שלא הכירה אותו האשה, וסיפר לה שהיה נפס אצל הסט"א רח"ל והיו מענים אותו בכל מיני עינויים, ורק בחודש אלול כאשר תוקעין בשופר נחלש כוחם ולא היו יכולים לעשות לו מאומה.

נודע כי ישראל מורה על מדרגה הגדולה, שנקרא ישראל, הן המה צדיקי הדור, והנה יש צדיקים אשר זוכים לשמוע כרוזים מעולמות עליונים, וכאשר אמר הרה"ק מו"ח מו"ה אלימלך מליזענסק זצ"לה"ה, כי כשנכנס שבת לא יכול לטבול הכרוזים, והוכרח לאטום אוניו מכח קדושת שבת המנקשת באזניו, וינוע מקול הקורא, כמובא אצלנו כמה פעמים, וזהו ושמעת ישראל, שתראה להכשיר מעשיך, ואז ושמעת ישראל, קול קורא מעולמות עליונים.

(דעת משה קאזניץ פרשת ואתחנן בדה"ה ושמעת ישראל)

אומרים בשם צדיקים, אם אומרים בעת צרה שיושעו בזכות הרבי ר' אלימלך ז"ע, אז מסוגל להוושע.

סיפר הרה"ק רבי איציק'ל מפשעווארסק זצ"ל בשם רבו הרה"ק מצעשינוב זצ"ל שאמר בזה"ל, דאס גאנצער חיות וואס מען האט איז, אז מען דערמאנט זיך אז פאר הונדערט יאר צוריק איז געוועהן א ר"ר אלימלך'.

(שיח יצחק פשעווארסק)

הרה"ק מאפטא זי"ע היה דר בהיותו אברך באיזה עיר, ואז לא היה עוד מכת החסידים, ואנשי העיר ביקשו ממנו שיקבל על עצמו את עול הרבנות בעיר, ולא הסכים מרוב ענוותנותו, ובזמן ההוא כבר היה נתפרסם שמו של הרה"ק הר"א מליזענסק זי"ע בעולם, ושאלו אותו אנשי העיר, שאם הרה"ק יסכים שהוא יהיה כאן המרא דאתרא, הכי גם הוא יסכים, ואמר להם שאם הרה"ק יסכים שימנו אותו לרב עליהם אזי ג"כ הוא יסכים, ונסע להרה"ק לשמוע חוות דעתו בזה, ויהי כאשר קיבלו האנשים שלום מהרה"ק הר"א, ראה הרה"ק מאפטא שהרה"א משפשו ידו כמה פעמים באמצע קבלת שלום מהקהל, משום שהיה כואב לו אם נתן שלום לאיש שהיה בעל עבירה, והרה"ק הרגיש בידו הקדושה למי שהוא נותן שלום והרה"ק מאפטא בגודל ענוותנותו חשב שבודאי אם הוא יתן שלום להרה"ק ירגיש שהוא בעל עבירה ולמה יצער אותו צדיק שיכאב לו ידו, ע"כ היה ברצונו לצאת מהחדר ולא לקבל שלום אבל היה שם קהל גדול ולא היה ביכולתו לצאת כעת מן החדר, ע"כ החביא עצמו בארגו שהיה שם כדי שלא יצטרך ליתן שלום להרה"א, ויהי כאשר אך נכנס להארגו, שמע שהרה"ק הרים את קולו ואמר, היריים שאין אנו צריכים להם הם דוחפים לקבל שלום, ועל מי שאנו ממתנינים הם מחביאין עצמן, והרה"ק מאפטא הבין שכוונת הרה"ק הוא עליו, ע"כ יצא מהארגו וקיבל שלום מהרה"ק, וכאשר נתן לו ידיו, אמר הרה"א, ידיו "רב" לו, וראה הרה"ק מאפטא שהרה"א ג"כ ידע לאיזה ענין שבא אליו, ונעשה אח"כ מגדולי תלמידי הרה"ק הר"א מליזענסק זי"ע.

רבינו ("החידושי הרי"ם") זצ"ל הי' רגיל לספר בגודל קדושתו של הרה"ק מאפטא זצ"ל והפליג להלל את ח"י תורה שלו, ואמר כי לא שמע עוד מימיו פה מוכשר לומר תורה כמו ששמע אז מפיו של הרה"ק מאפטא זצ"ל. ופ"א כאשר ישב הרה"ק רפ"א זצ"ל אבד"ק פילץ לפני מרן הק' בעל "שפת אמת" זצ"ל אמר לפניו דברי רבינו ("החידושי הרי"ם") זצ"ל שהפליג בסגנון התורות שיצאו מפיו של הרה"ק מאפטא זצ"ל, וסיים רבינו זצ"ל שאין חידוש בדבר כי הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זצ"ל אמר פ"א שלשה דברים היו לנו, עין פה ולב. את העין מסרנו לר' איציקל לאנצוטער [הוא הרבי מלובלין זצ"ל], ואת הפה מסרנו לר' יהושע העשיל אפטער ואת הלב השארנו לעצמנו. ואמר ע"ז מרן הק' בעל השפ"א זצ"ל כן הי' כוחו של הרבי ר' אלימלך זצ"ל שהי' טופח ע"מ להטפח כי בוודאי לא הי' כונתו שכשמסר העין והפה לא נשאר כה זה גם אצלו, אבל לפי"ז למה לא מסר גם את הלב לאחד, וכנראה הי' זה עיקר כונת מאמרו שלא מצא מי שיוכשר למסור לו בחי' הלב שלו עכ"ל.

קדושת הספה"ק נועם אלימלך

ספר נועם אלימלך אין מי ששיגו, כי הוא כולו מדריגות גדולות, אעפ"כ כל אחד טועם לפי מעשיו

וקראתי שם הספר "נועם אלימלך" ע"ש כבוד אבי זלה"ה וע"ש אמירה נעימה כסופה אהובה הנשמעת בקהל קדושים.

(התנצלות בן המחבר הק' הרה"ק ר"א מליזענסק זי"ע בהקדמתו לספה"ק נועם אלימלך)

והשיב (אאמ"ר הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע) בזה הלשון אמת נכון הדבר לפני בורא עולם ית"ש שיבא לבית הדפוס (הספה"ק נועם אלימלך) כי כל אחד בודאי ימצא בו מחוז חפצו לפי מעמדו ומדריגתו בעבודה, אך שאיני רוצה שיהיה זאת בעודי בחיים מהטעם הכמוס, ונצטויתי בציווי גמור מפיו הקדוש והטהור שלאחר מותו אראה להביאו לבית הדפוס, וכה אמר אין לך מצוה גדולה מזו, כי אף שנראין הדברים כפשוטין לפי ראות העין לכאורה, אבל כשיבא איזה אדם

צדיק וישר וחכם וילמוד בו, בודאי ימצא בו כל רצונו, ובזה יאות הדבר אלי.

(שם)

מקובל בשם הרה"ק בעל התניא שאמר: בעוד שספרו תניא הוא "ספר של בינונים" הרי ספר נועם אלימלך הוא "ספר של צדיקים" (שבחי הרבי ר' אלימלך)

מהר"א מבעלזא זצ"ל אמר להמשב"ק: כי בקבלה אצלו מאביו ומאבי אביו וכו' "לא להכנס לתוך בית אשר הספה"ק נועם אלימלך אינו מצוי בתוכו". (ביתו נאווה קודש חודש אדר)

הרה"ק רבי משה מקאזניץ אמר בשם אביו המגיד מקאזניץ שאמר שאיננו יכול לנכנס לקדושת שבת טרם יביט בספר נועם אלימלך (אהל אלימלך אות רצ"ו)

סיפר רבי איציקל מפשעווארסק זצ"ל: הרה"ק רבי ר' מענדלי מרימנוב זי"ע אמר, ערב שבת קודש אחר המקוה כשאני לומד ד' פעמים הנועם אלימלך אני מבין קצת. (שיח זקנים ח"א)

הרה"ק הרבי ר' מענדלי מרימנוב זי"ע ועכ"א אמר: שבעש"ק אחר המקוה יכול להבין היטב 'איין שטיקעל קטע נועם אלימלך'. (אהל אלימלך אות קצ"ב)

אמר הרה"ק מבעלזא: צדיקים היו אומרים שערב שב"ק אחר המקוה יכולין להבין תורה מסה"ק נועם אלימלך, כמו שכיוון בה הרה"א, וסיים הרה"ק מבעלזא: שכן הוא באמת. (שיח זקנים ח"א, דף ז')

הרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ זי"ע אמר: בעש"ק אחרי טבילה במקוה טהרה, אם יש לי זכות וסייעתא דשמיא אני זוכה לפעמים להבין מאמר בנועם אלימלך (קובץ נחלת צבי גליון א' עמ' פ"ד)

אחר המקוה היה לו [להרה"ק בעל תורת חיים מקאסוב זי"ע] שיעור קבוע בסה"ק נועם אלימלך, ואמר שזמן זה מסוגל להבין אמרותיו הקדושים (אבן שתייה קאסוב פ"ה מערכת ג' עניני שבת)

בחזרו [בעל חקל יצחק] לביתו מבית המרחץ, היה הלימוד הראשון בסה"ק נועם אלימלך. (זמירות שבת שבתון ספינקא, סדר ער"ש אות י"ז)

וכ"כ הרה"ק רבי יצחק יחיאל יהודא מקארנא: ספר הקדוש נועם אלימלך כולו אור צח צחצחות, עמוק עמוק עד למאד, אם תזכו להבין דבר אחד מדבריו. (דרך אמונה)

הרה"ק ר' ישעי' מפרשדבורז זי"ע אמר: הסה"ק נועם אלימלך אינו כפשוטו, וכי הוא יכול לחבר ספר פירוש על הספר נועם אלימלך, אשר בכל דף גדול יהיה רק שורה אחת מנועם אלימלך וכל הדף סביב יהיה מלא על גדותיו מפירושו וביאורו (אהל אלימלך אות ל"ד)

שמעתי מהגה"צ רבי שמואל מאונסדארף בעל "באר שמואל" שאמר בשם הרה"ק מצאנו שהספה"ק נועם אלימלך הוא כל כך עמוק שכל אחד מבין לפי השגתו ומדריגתו והיה יכול לעשות עליו פירוש גדול שעשה הבית יוסף על ד' טורים

הרה"ק מקאליב זי"ע כתב כמה מאות ניירות פירוש על ספר הקדוש נועם אלימלך, ושמע בת קול: איך הרהבת עוז לעשות פירוש על הנועם אלימלך, הלא מלאכים ושרפים מייגעים את עצמן להבין אות אחת, או תיבה אחת בספר הקדוש נועם אלימלך, ואתה מלאך ליבך לעשות פירוש. (אהל אלימלך)

סיפר רבינו רבי איציק'ל מפשעווארסק זצ"ל: פעם אחת שאלתי את הרה"ק מצעשינוב בשביל "זיך צו זאמען קומען" ואמר לי "חבר'ט מען זיך מיט אביי ורבא", ושאלתי אותו "און שבת" ואמר לי "שבת קומט מען זיך ציזאם מיטען נועם אלימלך און מיטען אלשיך הק' ועוד ספר", ועשה רבינו עם ידידו כאילו אינו זוכר עוד איזה ספר. (שיח יצחק פשעווארסק דף מ"ח)

פעם אחת בא הספר נועם אלימלך לפני רבינו בעל החתם סופר זי"ע ואז עדיין לא נתפרסם הספר הנ"ל, הביט בתוכו ואמר: שאנו האלף האקערס לגביו (חוטבי עצים לגביו). (ויגד יעקב, חלק מועדים דף תקכ"ח)

הרה"ק רבי נתן אחיו של רבינו הר"א מליזענסק זי"ע, לא נמנה בין החסידים, פעם נפל על ערש דוי ל"ע, וכמעט שהיה כגוסס, ופתאום הוטב לו עד שנתרפא לגמרי, וסיפר שבבית דין של מעלה דנו אותו למיתה, ובא אחיו הרבי ר' זושא, והספר נועם אלימלך תחת זרועו, ורמז בידו להבית דין של מעלה שיעזבוהו לנפשו, וכן הוה שהוטב מצבו, ואז נסע לליזענסק, כי רצה להקבר סמוך לרבינו, ושם נפטר ומנוחתו כבוד באוהל רבינו.

עוד סיפר ששמע מהרה"ק מצעשינוב ששמע מחותנו הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע: שאביו הרה"ק השר שלום רצה לעשות פירוש על ספר נועם אלימלך, וראה שנייר ודיו לא יספיקו.

(שם)

סיפר הרה"ק רבי מנחם מענדל מרימנוב זי"ע, כי הרבי ר' אלימלך לא כתב בעצמו החידושי תורה שלו, ובנו רבי אלעזר כתבו והניחו על שולחן אביו למען יתן עליהם עין ביקורת, כאשר אביו ראה את הכתבים שאל את בנו לאזשע! (כי כן קרא אותו) ווער האט דאס גיזאגט, א"ל: הלא אבי אמר זאת ביום אתמול, א"ל: איך האב גימיינט דאס מלאכים אין שרפים האבין דאס געזאגט. ומאז הסכים לדעתו כי תמיד יכתובן (דברים ערכים ח"א פ"ב אות י"ח)

להשיג מעט מזעיר מקדושת הספה"ק 'נועם אלימלך' וחיבתו הרבה, אזכיר עובדא נוראה ששמעתי מש"ב הרה"ק מפריסטיק זצ"ל. הנה תלמידיו הקדושים של הרבי ר' אלימלך זי"ע החליטו פעם אחת שלא יניחו לשם אדם זר לשמש את רבם הקדוש, רק הם עצמם ישמשוהו, כדי שיוכלו לעקוב בעצמם אחרי כל תהלוכותיו והנהגותיו הק' בכל שעות היממה, והטילו ביניהם גורלות על חלוקת כל התפקידים, ובחלקו של הרה"ק בעל מאור ושמש זי"ע נפל להכין כוס משקה חם ליתנו להרבי ר' אלימלך קודם התפילה. בשעות שקודם התפילה היה הרבי ר' אלימלך יושב בחדרו בהתבודדות גמורה ולשום ילוד אשה לא ניתנה רשות להכנס אליו אז, והרה"ק בעל מאור ושמש היה יושב בחדר הסמוך וכוס המשקה מוכן ומונח על הכירה, וכשהיה הרבי ר' אלימלך פותח את דלת חדרו, היה ממחר להגיש לו את הכוס, והרבי ר' אלימלך היה נוטלו לחדרו ונועל הדלת אחריו.

לצורך כך היה בעל המאור ושמש נעור כל הלילה, כי לפעמים פתח הרבי ר' אלימלך את חדרו באמצע הלילה ולפעמים רק לפנות בוקר, והיה ממתין מוכן ומזומן לרגע שבו יפתח הרבי את הדלת ויוכל לשמשו ללא שהייתו.

פעם אחת אירע שתרדמה קלה נפלה על הרה"ק בעל מאור ושמש בשעות שהמתין שהרבי ר' אלימלך יפתח את דלת חדרו, וכשנעור מתרדמתו נבהל מאד כי חשש שמא פתח הרבי את הדלת באותם הרגעים שנרדם, ולא ידע לשית עצות בנפשו מה יעשה, מחד גיסא גדל צערו עד מאד בחושבו שמא ביקש הרבי את כוס המשקה ולא קיבלו בשעה שנצרך לו, ומאידך גיסא גדול היה מוראו להיכנס לחדר רבו בשעה נשגבה זו, שבה לא ההין שום ילוד אשה להכנס שמה, וכה חכך בדעתו עד שנתיישב ואמר לנפשו, הנה על הספק שמא ביקש הרבי את

כוס המשקה ולא נתתיו לו, או שמא עדיין לא פתח את דלת חדרו כלל, מוכן אני להסתכן ולהיכנס לחדרו אפילו אם על ידי כך ח"ו אאבד ב' עולמות, ובלבד שלא יחסר להרבי ר' אלימלך כוס המשקה. וכאשר נפלה בלבו הכרעה זו ניגש אל חדר הרבי ר' אלימלך, והיה כאשר פתח את הדלת כדי סדק צר בלבד, התעלף ונפל ארצה. לקול נפילתו מיהרו להגיע אליו בני הבית ששהו בחדרים הסמוכים והקיצוהו מעלפנו.

מאוחר שאלוהו מדוע התעלף, והשיב כי תיכף כאשר פתח את הדלת ראה את הרבי ר' אלימלך שהוא שוכב במטה והמטה מרחפת באויר, וסמוך לו עומד איש גבה קומה והם מדברים זה עם זה, ובעת דיבורם יוצאים מפהם לפידי אש בכל פעם, וכל החדר מלא אש סביב. תלמידיו של הרבי ר' אלימלך היו רגילים לשאלו כל מה שרצו לשמוע, ובאותו היום בשעת הסעודה בקשו שיאמר להם מה היה בחדרו באותו בוקר בשעות שלפני התפילה שמיטתו ריחפה באויר והחדר היה מוקף באש. השיב הרבי ר' אלימלך, הלא זה היה אברהם אבינו ע"ה, דיברנו אודות קטע נועם אלימלך (מיר האבין זיך ביידע איבער גישימסט א שטיקל נועם אלימלך). והמתבונן בעובדא נוראה זו יעמוד מרעיד משגב קדושתו העצומה של הספה"ק נועם אלימלך.

(כ"ק מן ארמור הגה"ק מצאנו זצוק"ל בפתיחת הזמן, ג' ניסן תשר"מ, "צאנו" אדר תשנ"ט)

רבינו בעל ערוגת הבושם זצ"ל נתקרב לחסידות עוד בימי נעוריו, בימי מגוריו בטשארנא, ע"י חסידים ואנשי מעשה שעברו דרך העיירה, בין העוברים בטשארנא היה אורח מפולין, חסיד מופלג, וכשנודמן עם רבינו סיפר לו מגודל קדושתו ומדריגתו של הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע, כאשר רבינו הערוגת הבושם השיב לו כי מימי נעוריו לא שמע ממנו ואינו יודע עליו, תמה עליו החסיד הנ"ל וכי אינך יודע מי הוא, הלא הוא המחבר ספה"ק 'נועם אלימלך', והערוגת הבושם השיב לו שגם על הספר לא שמע עדיין. אותו חסיד הבטיח לו כי בשבוע למקום מגוריו ישלח לו הספר הנ"ל וכן עשה, ולאחר תקופה קצרה הגיע הספה"ק לבעל הערוגה"ב בדואר.

היה זה אחר חג הסוכות ובעל ערוגת הבושם שהתחיל ללמוד בו לא הרגיש עדיין גודל התעוררות וקדושה אשר דימה בנפשו להרגיש לפי גודל עוצם קדושתו של מחברו, ותלה החסרון בעצמו, כי מסתמא אינו ראוי להבין דברי קדשו, הוא סגר את הספר והתפלל ברכת "אהבה רבה" בבכיות עצומות ובהשתפכות הנפש בקול גדול, אחות שהיתה בחדר הסמוך כששמעה קולות יוצאים מחדרו מיהרה לראות אם אירע לו ח"ו דבר מה,

עם סיום תפילתו פתח שוב הערוה"ב את הספר ללמוד בו ואז התחיל להרגיש כבר מתיקות וקדושת הספר והמאמר הראשון שלמד הכניס בלבו התעוררות עצומה כ"כ עד שלא היה יכול לפרוש הימנו וקרא בו ושנה אותו כמה פעמים, וקבע לו בזה שיעור קבוע וחזר עליו בע"פ, לעת ערב נפגש בביתה"ד עם ריעו ת"ח מפורסם ובתוך השיחים הגיד לו שיש לו ספר יקר הסה"ק נועם אלימלך והתחיל לומר לו חידו"ת ממנו וחשב שכמו שהוא מרגיש בו טעם מתוק וערב כן ירגיש בו חברו, אמנם לאחר שסיים דבריו השיב לו ידידו הנ"ל: איני יודע מדוע הנך מתפעל כ"כ מחידוש זה כבר שמעתי חידושים טובים מזה, אולם הערוגת הבושם כבר הרגיש בהם גודל הקדושה העצומה הגנוזה בו.

בנו של בעל הערוגת הבושם היה רבי יעקב יחזק' גרינוואלד זצ"ל הי"ד בעל ויגד יעקב מפאפא סיפר, שהיה פעם אצל הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא, ושאל אותו הרבי מבעלזא כיצד נתקרב אביו הערוגת הבושם לדרך החסידות, ובתוך השיחים סיפר לו המעשה הנ"ל, ענה ע"ז הרבי מבעלזא זי"ע, "חידוש גדול בעיני שאותו רב ת"ח לא הרגיש את מתיקות ספר נועם אלימלך, כי באמת אף לפי פשוטו וגם לאנשים פשוטים הוא טוב מאד חוץ ממה שיש בו גבוה מעל גבוה".

(תולדות ערוגת הבושם ח"ב עמ' קס"ב)

אמר הרבי ר' אלימלך להאשה השניה שתשים "פאיווקעס" (עלוקות, מין חי שמוציאה דם) על בעלה. והאשה הראשונה חשבה שהרבי ר' אלימלך דיבר אליה, ע"כ חזרה לביתה ואמרה לבעלה מה שאמר הרבי. בעלה לא הסכים על זה כמובן, אמנם היא באחת שמצוה לקיים דברי הצדיק ובאין ברירה הסכים בעלה לזה והשכיב את עצמו במיטה ונתנו עליו 'פאיווקעס' (עלוקות) והדם התחיל לזוב ממנו. בתוך כך נכנס שליח מן הפריץ וביקש ממנו שישלם החוב, התיישב היהודי ואמר להשליח: הנה תראה, הייתי בעיר ללוות הסכום, ואכן כבר היה בידי כל הסכום, אמנם על הדרך קפצו עלי גולנים והכו אותי ופצעוני וגזלו ממני את כל הכסף. הלך השליח ממנו ומסר את דבריו אלה לאדונו הפריץ וגם העיד שאכן ראהו מונח במיטתו ומתפתל ביסוריו מרוב דם. אמר לו הפריץ שאינו מאמין לכל זה, שהיהודים ידועים בשקריהם ובודאי היהודי משחק, כי זה דרכם כסל למו, על כן ציוה עליו הפריץ שיביא אליו את היהודי עם מיטתו, וכן עשה השליח. אמנם באותו פרק נשא הפריץ אישה חדשה שהיתה עדינה ממנו, ובראותה מה שציוה להביא איש חולה לפניו במצב כזה אמרה לו שעוזבתו, שאיננה רוצה לדור עם לב גס כזה. לבסוף הוצרך לפייס אותה, ואחרי רוב דברים הסכימה להתפייס עמו בתנאי שיתן להיהודי את בית המזיגה במתנה לעולם, לפיוס.

וסיים, שהישועה היתה לו בזכות האמונה של האשה.

שמעתי מכ"ק חותני זצ"ל, היה יהודי עני בעיירה אחת שנהג לנסוע להרבי ר' אלימלך, והיו לו בנות שהגיעו לפרקי שידוכין, ולא היו לו מעות, והיתה אשתו רגילה לאמר לו כשיבוא להרבי ר' אלימלך יזכיר לו שצריך הוא למעות בשביל נדוניא לחתן בנותיו. והיהודי הנזכר רגיל היה להתאכסן אצל בית מזיגה אחד שם בליזענסק, שהבעל בית היה נישט אזא פרומער אבל היה לו לב טוב, ובכל פעם שבא אליו היהודי הנזכר היה נותן לו אכילה ולינה ונהוג היה לברך עמו כל עת מכל וכל. היהודי שכח כל פעם מדברי אשתו, ולא הזכיר את מעמדו להרבי ר' אלימלך. וכאשר אשתו דחיקתו למה אינו מזכיר להרבי ר' אלימלך סיפר היהודי לאשתו שבעל האכסניא שלו בליזענסק אמר לו פעם שאם ימכור לו הגן עדין שלו אז יתן הוא לו בתמורתו מעות שיוכל לחתן את כל בנותיו. אמרה לו אשתו נו וואס טוט מען נישט אז מ'דארף חתונה צו מאכן די קינדער, אשר ע"כ יסכים. כשבא היהודי עוד הפעם לליזענסק התאכסן בבית המזיגה הנ"ל וכאשר אמר לו הבעל אכסניא עוד הפעם כנ"ל הסכים היהודי כמו שאמר לו אשתו, ובעל האכסניא נתן לו המעות. כאשר הגיע לביתו עם המעות שנתן לו הבעל בית מזיגה וסיפר לאשתו שמכר את הגן עדין שלו וזהו המעות שקיבל, התחרטה מאד לאחר המעשה, הלמאי זיי וועלען קומען אויף יענע וועלט אן א גן עדין? (דימתה ברעתה ששם בעולם יש לכל זוג חדר מיוחד בגן עדין ואם ימכרו את החדר ההוא לא יישאר שם בעולם העליון אן א דאך איבערען קאפ 'בלא קורת גג), ואמרה לו שיחזיר את הכסף.

היהודי חזר לליזענסק ואמר לבעל הבית מזיגה שאשתו ציותה לו שיחזיר את הכסף ויחזור מן המקח וגם הוא אין לו חשק להמקח כי באמת חשב שזה הוא רק ווערטיל, ולא על האמת, והבעל אכסניא טען שמקח נשאר מקח ולא היה ווערטיל, ואחר הויכוח התיישבו ביניהם שילכו לשאול בזה את הרבי ר' אלימלך, וכן עשו, ואמר הרבי ר' אלימלך שבעוד ימים אחדים יבוא אחיו (ר"ר זושא) לכאן, וזה הדין תורה יפסקו שניהם. הסכימו להמתין, ואכן בא הרבי ר' זושא זי"ע והיהודי עם הבעל אכסניא עמדו לפנייהם לדין תורה. הבעל אכסניא טען כי המקח נעשה ביושר כי שום איש לא הכריחו בדבר, והיהודי אף הלך לביתו זו אשתו לשאול בדבר והסכימה על זה. והיהודי טען שהיות שהבעל אכסניא נהג מעולם לדבר עמו דברי בדיחות על כן חשב שגם זה הוא אחת מדברי בדיחותיו. ועיינו האחים בדבר ויצא הפסק משניהם שהיהודי העני יש לו טענה צודקת, וכדי שיוכח בכירור שהמקח נעשה באמת, לא כמו שאמר העני, עוצו עצה שיעשו אש גדולה מחוץ לעיר ואם יכנס הבעל הבית לתוך האש זיך צולאזין

שמעתי מכ"ק חותני זצ"ל, הרבי ר' אלימלך היה מלמד תינוקות בנערותו בכפר אחד, אצל עני אחד משם, ושם בכפר היה ג"כ איש אחד שהיה מלמד אצל עשיר אחד, וכמו שהעשיר הוא מכובד יותר מהעני, כן היה בדרך כלל אצל המלמד ג"כ, מלמד של עשיר היה מכובד יותר מהמלמד שהיה אצל עני, אמנם הר"א היה לו נשיאות חן אצל המלמד של העשיר (ורגיל היה חותני לומר, שכמדומה לו שהמלמד העשיר ראה פעם את הר"א הולך לטבול תחת הקרח בחורף, לזאת היה לו נשיאת חן אצלו). פעם אמר הר"א להמלמד של העשיר, היות שיש לו (להר"ר אלימלך) בת הגונה, ובעה"ב שלך יש לו בחור טוב ושמואל בקראו שמו, ורוצה (הר"א) להשתדך עמו, ע"כ מבקש ממנו שיעשה לו טובה, שילך אל בעה"ב שלו וידבר עמו אודות שידוך זה. אמר לו המלמד של העשיר מה זה שעולה על דעתך, הלא בדרך כלל עשיר משדך עצמו עם עשיר, ולא עם מלמד? (ואני זוכר עוד בימי, שבאין ברירה שדכו א"ע עם מלמד, וכהיום נשתפר המצב הזה, ונשתנו שם של מלמד פשוט לראש ישיבה, מנהל וכיוצא, בכל אופן כהיום הוא דבר זה כבר ענין של כבוד). אמר לו הר"א מה אכפת לך לדבר מזה להבעה"ב שלך? והבטיחו המלמד לדבר מזה עם בעה"ב שלו העשיר, כי כאמור היה לו לר"א נשיאות חן אצלו.

ואכן המלמד חיכה לזמן מוכשר שיוכל לדבר מזה לבעה"ב שלו, כי אם יאמר דבר זה להבעה"ב שלו בסתמא הלא יביט עליו כעל משוגע, ע"כ המתין לשעת כושר. פעם ישבו יחד העשיר וב"ב, וספרו מעשיות, דברי צחות ועוד, אז אמר המלמד הנני רואה שמספרים אתם כאן דברים שונים, גם אני אספר דבר, ויספר שהמלמד של העני אמר שהיה רוצה לשדך את כבודכם! ונעשה מזה צחוק גדול, כמובן. לימים מצא הר"א את מלמד העשיר ושאל לו, אם כבר עשה איזה דבר בענין, ענהו הלא אמרתי לכם שלא ירצו, ושמע הר"א את דבריו והודה לו ע"ז. והלך לו לדרכו. אחר זמן הגיע לכפר סוחר אחד עשיר לעשות מסחרים עם העשיר, ואחר המסחרים אמר הסוחר להעשיר, הלא הנני רואה שיש לכם בחור טוב, ולי יש בת הגונה, אולי נשתדך? והיות שעושר אוהב לשדך א"ע עם עושר ע"כ הסכימו בזה, וגמרו ביניהם שבעוד כו"כ ימים יבוא להתנאים עם כל המשפחה.

באותן הימים אמר הר"א להמלמד של העשיר, בבקשה ממך כשיגיע הסוחר להתנאים תגש אליו ותאמר לו באזניו "מיילך קאלטאן געפינט זיך דא" (הר"א לא נגע ולא סרק בזקנו, לפי שכתוב מהאריז"ל שלא לתלוש שער מזקן, ויען שלא נגע בזקנו זמן רב נעשה זקנו כמו גוש אחד, וזה נקרא 'קאלטאן', ולכן קראו לו 'מיילך קאלטאן'), והבטיח לו המלמד ע"ז. וכן הוה, כשהגיע הסוחר וכל משפחתו, ציבור גדול, ניגש המלמד ולחש לו להסוחר באזניו כנ"ל, ואך כאשר הוציא המלמד מפיו דברים הללו יצא המחותר, ואחריו בני ביתו, וכל המשפחה והמחותנים, ונעלמו.

להעשיר הבעה"ב היה זאת לפלא, שראה איך שהמלמד שלו לחש איזה דבר באוזן מחותרו הסוחר, ותיכף אחר זה נעלמו מעיניו, שאל הבעה"ב את המלמד שלו בדבר, וסיפר לו המלמד שדבר זה עשה עפ"י בקשת הר"א, והבין הבעה"ב שהלא דבר הוא, וילכו יחד הבעה"ב והמלמד להר"א, אז אמר לו הר"א שהסוחר וב"ב היה של ש"ד ורוחות (צדיקים גרשו אותם, כהיום יש ג"כ אבל אין רואים אותם), הש"ד רצו לחטוף את הבחור ברשתו, ולכן אמר הר"א מקודם שרוצה להשתדך אתו, אבל יען שלא רצה העשיר לא היה בררה אחרת והוכרח לגרשם (והמה כבר ידעו וואס דער מיילך קאלטאן קען זיי טוהן). כשמוע העשיר איך שהצילו הר"א מפח יקוש כזה הוסכם כבר לשדך עם הר"א, ובנו ר' שמואל זה נעשה חתנו של הר"א, והיה נקרא ר' שמואל צורף, ומנו"כ באהל רבינו בליזענסק בחדר החיצון.

(מפיהם ומפי כתבם בשם אדמו"ר מפשעווארסק זצ"ל)

שמעתי מכ"ק חותני זצ"ל, שפעם באו שתי נשים בקובלנא לפני הר"א זי"ע, אחת היתה מתאוננת שאין לה לשלם שכר בית המזיגה לאדוניה הפריץ, והשניה התאוננה שבעלה אינו בקו הבריאות וצריך ישועה.

פארברענען פאר'ן אויבערשטן (להישרף עבור הקב"ה) סימן הוא שחשב את המקח הזה גם כן לאמת! והסכים הבעה"ב על זה, והלכו האחים הק' ובעה"ב מחוץ לעיר ועשו שם מדורת אש ובעל הבית התחיל לכנס לתוך האש מיד עצרוהו האחים הק' מליכנס באמרם אליו אם רק רצית להשרף למען כבוד שמו יתברך ויתעלה די לך בכך, ובעד הרצון עצמו כבר יש לך גן עדן, ויכול אתה להחזיר הגן עדן של היהודי לבעליו ולחזור מן המקח. ומאז השתפר הבעל הבית מעשיו לטובה עד שנעשה איש צדיק.

ועל כן כתב הר"ר אלימלך בספרו "נועם אלימלך" פר' וישב: הנהה יש בני אדם שמעשיהם מקולקלים, רק מחמת שיש בהם איזה מידה טובה מצד הטבע, דהיינו שהוא לב טוב גומל חסד ועושה טוב עם בני אדם, זה מועיל להם שחוזרים למוטב, עכ"ל. ואינני זוכר אם הוסיף חותני כאן כל פעם את דברי הר"ר הנ"ל, אבל בכל אופן יש לזה שייכות, כי לבעל הבית הנ"ל היה לו לב טוב, ולא היה פרומער ועם כל זה הסכים להשרף על דבר כבוד שמו יתברך, וזה הביאו שיהיה לו עולם הבא. והנני מוסיף על זה שדבר זה עצמו שאמרו לו האחים הק' שעליו להשרף למען כבוד שמו יתברך, והאמין בתמימות שאכן כן הוא כוונתם ממש והסכים לזה בתמימות לבו וזה המופת הכי גדול משני הצדיקים האלה (מפיהם ומפי כתבם בשם אדמו"ר מפשעווארסק זצ"ל)

שמעתי במוצש"ק העבר מחותני הה"צ שליט"א מעשה, ששמע מהחסיד ר' חיים קורץ שו"ב ממעליץ, והוא שמע מאביו ר' מענדל, ואביו הנ"ל שמע בעודו נער מרבינו הקדוש מדזיקוב, ר' אליעזר זי"ע, בעת שהיה הרבי ר' אליעזר בעיר או בכפר זשאחוב, הסמוכה למעליץ, והיה לו האכסני' אצל ר' משה ע"ה, אבי אביו של ר' חיים קורץ שו"ב הנ"ל, ובנו של ר' משה, ר' מענדל, בעודו נער בבית אביו בן שמונה שנים, ראה ושמע מה דלקמן. הנה בין הבאים אל הרב ר"ר אליעזר זצ"ל בא גם איש כפרי, ושאל לו הרב: שם אחיך היה קאפיל? וכאשר השיב בחיוב אמר הרה"ק: יהי חלקי עמו בגן עדן (קאפיל זה כבר שחל"ח), ואח"כ אמר הרב למה אמר על אחיו שבח כזה, וסיפר מעשה, שפעם אחד באו לראפשיטץ שני נכדי רבינו הק' הר"ר א מליזענסק זי"ע, והיו נצרכים לכסף לבתיהם, גם על עצמם היו נצרכים למלוושים. והנה סמוך לראפשיטץ היה דר ר' קאפיל הנ"ל, והוא היה עשיר ונדבן, ובא גם הוא על יום השוק לראפשיטץ שארכה כמה שבועות וימים, והרב מדזיקוב ר' אליעזר היה שם אצל אביו הק', ושלח להשוק אחר ר' קאפיל ובקשו שיבוא אליו, והנה הוא בא. ולא רצה הרב לדבר עם ר' קאפיל תיכף מענין כסף, על כן אמר לו, היות שהביאו לאביו רבינו הגדול מראפשיטץ זי"ע יין טוב על פורים ועל פסח ע"כ רוצה לכבד אותו ביין טוב ומשובח, ושתה, שוב שאלו אם רוצה לטעום יין אחר, וטעם ר' קאפיל, אמנם ר' קאפיל שהבין שלא בשביל הכיבוד בייין שלח אחריו, ע"כ אמר לו: אליעזר'ל, זאג מיר ואס דו ווילסט! ואמר לו שיש כאן שני נכדי ליזענסק והמה נצרכים למלוושים חדשים, לכן יתן כסף עבורם, ונתן לו ר' קאפיל חמשים גולדן, ואמר לו הר"ר א שזה מעט, הוסיף לו עוד חמשים, ואמר הר"ר א שזה מעט, אז לקח ר' קאפיל הכיס מעות שלו ונתן להרבי ר' אליעזר, ואמר לו שיקח מן הכיס כרצונו, ולקח עוד חמשים, ור' קאפיל הלך לו לדרכו, והר"ר אליעזר מסר המעות לשני נכדי הרבי ר' אלימלך. זה היה ביום.

בלילה על משכבו בחלומו בא אליו שליח אחד, ואמר לו בא עמי ואראך דברים נאים, והנה הוא הולך עמו בחדרים מחדר לחדר, וכשנכנסו לחדר אחד, אמר לו השליח, בחדר זה הוא הרבי ר' אלימלך. והיה הרבי ר' אלימלך שוכב אז על מיטתו ופניו אל הכותל, ולא ראה אותו, גם היה לו בעת הזאת יראה ופחד, ויצא משם. והשליח עזב אותו והלך לו לדרכו. והיה לו להרבי ר' אליעזר'ל עגמת נפש גדול, הלא הייתי שם ולא ראיתי פניו? אח"כ בא השליח פעם שנית, ואמר לו בא עמי ואראך דברים יותר נאים, והלך וסבב עמו בכל החדרים עד שבא לחדר הנ"ל, ואז ראה פני הרבי ר' אלימלך, ולא היה לו יראה ופחד. והנה ראה שם למעלה ממיטתו של הנועם אלימלך פאליצע אחד שהיה שם הרבה

ספרים, ושאל להשליח מה זאת, ואמר לו שאילו הספרים המה מה שחיבר ר' אלימלך שם בגן עדן, ורצה הרבי ר' אליעזר לראות איזה ספרים יש שם, ואמר על עצמו שהיה ספרינטע' (זריז געשיקטער), והרהיב עוז בנפשו, והגביה המלבוש העליון שלו ונתן בחגורתו, והניח רגל אחת על המיטה, בכדי שיעלה וישיג, וחטף ספר אחד בידיו וברח אל תוך העגול, (בכל העיירות היה עגול כזה, שבאמצע העגול היה בית גדול שהיו יכולים להכנס שמה בעגלה, והיה נקראת א שטעטיש ראד-הויז, ואמר הר"ר א לאיזה בית כראפשיטץ שברח לחצירו), ומשם רץ בחלומו לתוך הבית הגדול, ועמד א"ע תחת הפתח, ופתח הספר במהירות לראות מה כתוב בו, וראה רק עגולים, כמו 0 0, ותיכף בא אליו השליח ולקח ממנו הספר, ואמר לו תחזיר לי הספר, זה אינו בשבילך, כי זה הספר אין שייך בעוה"ז, ויקץ. בבוקר סיפר לאביו שראה בחלומו את הרבי ר' אלימלך ואמר לו אביו הק' זה אי אפשר שתראה את הרבי ר' אלימלך, וצייר לו הר"ר א את תמונתו, והיה חידוש בעיני אביו שזכה לזה, וביקש ממנו אביו שיספר לו מה שעשה במשך היום, וסיפר לאביו את כל הנ"ל, ומה שהלביש במלבושי חורף לשני נכדי ליזענסק, אז נתיישב לאביו מה שזכה לכל הנ"ל. וכשסיים הרבי מדזיקוב את כל הסיפור, אמר: נוא מעג איך נישט זאגען יהי חלקי עמו בג"ע? הכוונה, שע"י ר' קאפיל זכה לחלום גדול כזה.

וסיים: כשהיה חתוני ז"ל בא"י, ערך הר"ר אביגדור לאנדעסמאן סעודה לכבודו בבני ברק, ושם סיפר חותני המעשה הנ"ל, ואח"כ הביא הרב מקארלי (חתן הרב מקאשו) ועוד אחד, שני חלאטליך לחותני, שגם המה רצו לראות הר"ר א...

הרה"ק בעל "אוהב ישראל" מאפסא זי"ע סיפר, שהיה ביום טוב אחרון של חג הסוכות אצל כ"ק אא"ז הרבי ר' אלימלך זי"ע ואמר לו הרבי ר' אלימלך שמיצר לו על שלא היה אצלו בראש השנה, היות בימים הנוראים היה ח"ו קטרוג, [משבעים שרים של מעלה שונאי ישראל המה שיש להם קנאה על ישראל], ואא"ז הק' לימד זכות על ישראל בכח תורתם ותפלתם ומעש"ט, והמשטינים עמדו כנגדו ולא הניחו ללמד זכות, ונתיישב להתחיל לדבר מעניני אכילה ושתיה [היינו מעניני מצוות ומעשים טובים שבני ישראל עושין בעת אכילה ושתיה, שיש להם עבודה גדולה גם אצל עניני גשמיות, הן במצות נטילת ידיים לסעודה והן בברכת המוציא והכנסת אורחים לסעודה], ואל זה לא הטו אזנם של המשטינים [כי אין להם שום השגה בענינים אלו, שדבר זה הוא אצלם כמו לשון שאין מבינים, ונשמטו והסתלקו משם כל המקטריגים], ואמר: נחזי אנן החילוק בין עכו"ם ולהבדיל ישראל, דהיינו אם עכו"ם עושים משתה נצמח מזה רציחה וכהנה כידוע, אמנם כשישראל עושה חתונה אומרים שירות ותשבחות ומחלקים הרבה מעות! ומזה נתהוה [אז] עת רצון גדול [בשמים] עד שבאו אלי ושאלו אותי, מה נעשה כבוד ויקר על שגרמת שמחה להבורא יתברך שמו ולכל העולמות, במה שלמדת זכות על ישראל הק', נתיישבתי אם הוא עת רצון אני רוצה לראות בית המקדש של מעלה, והראו לי הבית המקדש של מעלה עם הכלים! [והביאור בזה הוא, שאמרו צדיקים שכמו שהיה בגשמיות שהוליכו את כלי המקדש לעיר רומי כמו כן היא ברוחניות, שהכלים המה בגלות אצל הסטרא אחרא וע"י המצוות ומעשים טובים של ישראל מוציאים את הכלים מרשותם, וכשיגמרו גאולת כל הכלים הללו מידיהם אז תהיה הגאולה השלימה], ואמרתי אני רוצה לראות הקדשי קדשים, והראו לי [ואמרתי] אני רוצה לראות הארון והראו לי [ואמרתי] אני רוצה לראות הלוחות אמרו לי הקשית לשאול. ואמר כ"ק אא"ז זצ"ל להרה"ק מאפסא זצ"ל, אם כבודו היה בכאן והיה זכות הרבים [היינו זכות שני הצדיקים] היו בודאי מראים [לי] לוחות גם כן. ואמר הרה"ק מאפסא זצ"ל, מסתמא לא היה עוד זמן הגאולה [הפי', אם היה מראים לו את הלוחות היה הגאולה, שבזה הדבר תלוי].

שמעתי מהגה"ק ממונקאטש בעל "מנחת אלעזר" זי"ע, כשהיה בפעסט בסוף ימיו לצורך רפואתו, לפרש הפסוק (תהלים ב) "למה רגשו גוים

וגו' יושב בשמים ישחק ד' ילעג למו" ולכאורה בזמן של עקבתא דמשיחא ומלחמת גוג ומגוג שחוק זה למה, ולשמחה מה זו עושה. ופי' על פי מעשה רב שאירע אצל הרה"ק ר' אלימלך מליזענסק זי"ע שהיה דרכו לעשות בחצות הלילה לגול שלג פעם אחת היה מונח שם קרשים עם יתירות שכסה אותן השלג ולא היו נראים והקדוש הרבי ר' אלימלך הנ"ל גלגל שם את גופו הקדוש, ונגע בקרש עם יתירות, ונתחב יתד לתוך גופו ונעשה נקב תוך עורו ובשרו והיה בסכנה גדולה וכשנכנס לביתו וראתה בתו הצדיקת מיריש איך הדם שותת ויורד ממנו בדקה אותו וראתה פצע ונקב חלל מלא דם אך התחזקה עצמה ואמרה בלשון צחות וצחוק 'קיינ עין הרע אגאנץ דזשופ שטרוי וואלס מען געקענט אריין טאהן אין אזא גרויס לאך' (בלי עין הרע שק שלם קש היו יכולים להכניס בחור כזה גדול) ודברי צחוק הללו הביאו גם את אביה הק' לידי גיחוך ותיכף אחר שסתמה הנקב חזר לעבודתו בתיקון חצות וכו'.

בבוקר אמר הרבי ר' אלימלך לבתו שהיה סיבה טובה מן השמים שפי' פתחה בחכמה בדבר צחוק עד שגם הוא נתעורר לצחוק שזה גרם שגם בשמים נתעורר צחוק ועל ידי זה ניצול מן הסכנה והסביר כי אם בא לאדם פתאום דבר של סכנה סימן הוא שנתעורר עליו איזה קטרוג בשמים וכשאינן שום עצה להמתיק הדין אז אם יש יכולת לגרום שגם בשמים יתעורר צחוק, על ידי זה נמתק הכל ונתהפך לרחמים, (וזהו גם הענין ששוחקין כשנופלים או כשרואין איש משוגע כי אז הסכנה רח"ל גדולה) ובזה פירש הגה"ק הנ"ל (ממונקאטש) דלכן "יושב בשמים ישחק" דבזמן של עקבתא דמשיחא ומלחמת גוג ומגוג שיהיו קטרוגים גדולים שידברו על ד' ועל משיחו כנודע שטרם גמר התיקון מתגברים הסטרא אחרא רח"ל ביודעם שעוד מעט יתבטלו לגמרי, אז לא יהיה שום עצה רק שהצדיקים יעוררו שמחה בשמים, שגם השי"ת ישחק ועל ידי זה ימתק הכל, ויתבטלו כל הקטרוגים בב"א,

כל זה שמעתי מפי הרה"ק ממוקאנטש בשעה שהגה"צ מבאלקאן היה גם כן חולה ובא בבית החולים לבקרו ואמר אז שגם בשמים משחקים שחולה אחד הולך לבקר חולה השני, וסיפר מעשה מצדיק זקן חולה שבאה אליו אחותו החולנית וקינה לבקרו, אמר ג"כ זה הלשון, והכל כדי לעורר צחוק בשמים. (מרשימות הגה"צ מווייטצן זצ"ל)

שמעתי מכ"ק חותני, ששמע מה"ק מקאלאשיץ, ששמע מהה"צ ר' אשר מגלינא נכד הרה"ר אלימלך זצ"ל, ששמע מזקנתו שהיא היתה בשעת מעשה ילדה בין הילדים, (והגם שאשה פסולה להעיד, אולם יש כמה דברים שאשה כשרה להעיד, כגון שיש לה נאמנות בכשרות המזון ובניקור הבשר), וסיפרה שפעם בעת שהרה"ר אלימלך בא מבית המדרש (חותני היה מסופק לאחרונה אם היה ד"ו שבת שירה או שביעי ש"פ), והיה שם בביתו בניו ונכדיו, ציוה הרה"ר א להביא לפניו דלי מלא מים (לאווער וואסער), והגביה הרה"ר את יד קדשו באויר מעל המים, ועשה תנועת מכה בידו באויר [כמו מי שמחלק איזה דבר] ונתחלק המים, ואמר הרה"ר: כה בקע משה רבינו את הים! רצה להכניס בזה אמונה בתוך הבנים, היות שיש אפיקורסים טיפשים שאומרים שיש מימות שכמה שעות עוקר א"ע למזרח, ואח"כ פונה כמה שעות למערב וכיוצא, ואז פתאום עבר משה ובנ"י בתוך הים, ופרעה הרשע לפי שלא ידע חשבונות אלו נטבע בים, כך הם אומרים, ואלו דברי שטות המה, כי בעת שהים פונה קדימה, או אחר, אין הים נעשה חורב ממש, רק יש שם רפש וטיט, והלא כתוב בתורה והים היה בחרבה.

והרה"ר יוסף וייס ע"ה שו"ב מפה מחסידי וויזשניץ אמר היטב, שבזה יובן מ"ש ז"ל בעת שבקע משה רע"ה את הים נבקעו כל מימות שבעולם (בפשטות הטעם, לפי שכל הנחלים הולכים אל הים, ורצה ה' שיהיה הים חרבה ממש, לכן הוצרך שיחרבו כל הימים, שלא יגיעו מים שמה כלל), גם אמרו ז"ל שנבקעו אפי' מים שבכלים, והסביר המהרש"א שזה היה מטעם שעי"ז יהיה בניקל בכמה דורות אח"כ לר' פנחס בן יאיר לבקוע הים בדרך עברו כמו"ש בחולין ז', שהיה מכח זה, (ובז"פ הרה"ר א בסו"ס ליקוטי שושנה הכתוב הפך ים ליבשה בנהר יעברו ברגל עיי"ש), ועד"ז אמר ר' יוסף

שו"ב הנ"ל, שמתעם זה הוצרך שיבקעו כל מים שבכלים, כדי שהרה"ר אלימלך יוכל לבקוע המים בכלי הספל בשעתו מכח זה, ונכון הוא.

(מפי הנ"ל)

דער זיידע [חותני] הה"צ שליט"א, פארציילט, אז די מאמע פון ר' אלימלך זי"ע הרבנית הצ' מירל ע"ה, איזט געווען איין יפת תואר, ועמדה לשרת בבית מזיגה של אבי, והיו שכורים נכנסים לשם, און פלעגין טרינקען, פלעגט זי גייען פאר האנגען דאס פנים, אביסל צו דאס גאנצע, און גערעדט מיט די קליענטן דארט אזוי שנויאפעריג, מיט די נאהו (היתה מכסה רוב פניה, ומגמגמת בלשונה), שני דברים אלו עשתה לשמירה כמובן, האט מען מגלה געווען איר מאן אין חלום אז זי וועט האבן א מנורה מיט זיבן ליכט, היינו זיבן קינדער צדיקים וצדקניות, נוא, האט זי געהאט זעלכע קינדער אסאך גרעסער וויא מלאכים, דער ר' ר' אלימלך און דער ר' ר' זישא זי"ע, און נאך, איהר פעהלט שוין גאר נישט אין גן עדן (אז גילו לבעלה בחלום, שתזכה למנורה עם שבעה נירות, וכן זכתה לבנים גדולים ממלאכים, הרה"ר אלימלך והרה"ר זושא ועו', וכבר לא חסר לה כלום בגן עדן).

(מפי הה"ק מהרה"ר זצ"ל מפשעווארסק)

שמעתי מהגה"צ רבי יהודא זי"ע מסיטשין, פעם אחד בעת שנסע הרבי מלובלין זי"ע לרבו הרבי ר' אלימלך זי"ע פגע בדרך איש אחד, שהיה נראה לו להחזוה שהוא איש צדיק נשגב, כי ראה אותו האיש לומד והאיש היה בוכה ברמעות על גלות השכינה והיה נוהג את עצמו ממש כצדיק, ושאלו הרבי מלובלין לאיזה רבי אתה נוסע, אמר לו שאינו נוסע לשום רבי, והיה זה קצת תמוה בעיני החוזה ואמר לו איהר פארט נישט צו קיין רבי'ן און איהר זענט אזוי, איהר עט פאר'ן מיט מיר צו מיינ רבי'ן צום רבי אלימלך, עט איהר דאך זיין נאך מער, והלה נאות לבקשתו שיסע להרבי ר' אלימלך. כן עשו, וכאשר באו לליזענסק ונכנסו להרבי ר' אלימלך תיכף כאשר ראם הרבי ר' אלימלך הפך פניו מהם והפנה אליהם עורף ולא ידעו מה זה, ויצאו. והיה החוזה מזה בחלישות הדעת הרבה מאד, ואמר לאיש כנ"ל ס'איז אוודאי נישט וועגין דיר ווייל דו ביסט א צדיק, ס'איז אוודאי וועגין מיינע חטאים, איך וועל מיך צוגרייטיגן א פאר טעג און נאכדעם וועל איך אליין אריין צום רבי'ן און נאך דעם עסט דו אריין.

וכן הוי, שעשה החוזה הכנות בתשובה וכו' ונכנס להרבי ר' אלימלך, וכאשר נכנס קיבלו הרבי ר' אלימלך בשמחה גדולה 'וואס מאכסטו ר' יצחק'ל', ואמר החוזה איך בין יעצט גארנישט אזוי גוט איך זאל פריער האבין גיווען אזוי שלעכט, א פאר טעג צוריק האט דער רבי נישט געוואלט מיר געבן קיין שלום, און יעצט עפיס איז מיך דער רבי אזוי מקבל בשמחה! אמר הרבי ר' אלימלך 'דו מיינסט ס'איז וועגין דיר? עה, וועגין יענים. שאלו החוזה: וואס הייסט, עהר איז דאך אן אמת'ער צדיק וכו', וסיפר התנהגותו. אמר לו הרבי ר' אלימלך כ'וועל דיר זאגן ס'איז דא פיהר מיני מענטשין, (1) ס'איז דא דיע וואס זענען גוט און מיינען אז זיי זענען גישט גוט. (2) ס'איז דא די וואס זענען נישט גוט און מיינען אז זיי זענען יא גוט. (3) די וואס זענען נישט גוט און ווייסען אז זיי זענען נישט גוט. (4) און די וואס זענען גוט און ווייסען אז זיי זענען גוט. יעצט, די וואס זענען גוט און מיינען אז זיי זענען נישט גוט נו אזוי דארפט מען דאך זיין. די וואס זענען נישט גוט און מיינען אז זיי זענען יא גוט, לעבען זיי דאך אין א טעות, נו, אויף א טעות כאפט מען זיך, זיי וועלין אמאל גיוואויר ווערין דעם אמת וועלן זיי האבן א תקנה. די וואס זענען נישט גוט און ווייסן אז זיי זענען נישט גוט, נו ווייסין זיי דאך אז זיי זענען נישט גוט, וועלן זיי תשובה טוהן, אבער די וואס זענען גוט און ווייסן אז זיי זענען גוט, וועלן קיין מאל קיין תיקון נישט האבין.

והבין החוזה מה שראה רבו הק' על איש הלז ועל מה ריחקו, ויצא ואמר להאיש מה שאמר הרבי, ואותו האיש היה באמת ירא ד' ומיד נכנס להרבי ר' אלימלך ונפל לפני רגליו הק' ובכה בבכיות עצומות שהרבי יתן לו תשובה, והוסיף לאמר שאינו רוצה לידע מכלום, כי כל חוטא אפי' היותר גרוע יש לו תשובה וכו'. ואמר לו הרבי ר' אלימלך כי לכל

חוטא יכול הוא לבדו לתקנו וליתן לו תשובה, אבל אדם כמותו איננו יכול לתקן בעצמו לבדו, רק כשיבא לכאן אחיו הר"ר זושא, שניהם ביחד אולי יהיה בידם לתקן אותו. והיה שם לאיזוה זמן, והאחים הק' לקחו אותו לתוך עבודתם (אין זייער ארבייט), ונעשה באמת כרבעי, וכשהלך משם אמר הלה "יעצט ווייס איך אז איך בין נישט גוט".

(מפיהם ומפי כתבם)

סיפר חותני הה"צ שליט"א, ממה ששמע מאביו הה"צ זצ"ל, שפעם אחד ישב רבינו הגדול ר' ר' אלימלך זצ"ל בחדרו, והחבריא קדישא בחדר השני, והנה החבריא קדישא עשו אז איזה ענין גדול אשר לא הי' נכון בעיני הבעל דבר, ובא הבעל דבר והזהירם שיפסיקו מהדבר שרוצים לעשות, ובאם לא יפסיקו וועט ער זיך נעמין צו זייא, והם השיבו שאינם יראים ממנו, ובא [הבעל דבר] להרבי ר' אלימלך, שיגיד לתלמידיו האזהרה שלו, ונכנס הרבי ר' אלימלך ואמר להחבריא קדישא, והם השיבו שאינם יראים בעוזה שיי'ת מהיצה"ר, ובא הבעל דבר פעם שנית לרבינו הקדוש [באזהרה הנ"ל], ונכנס [הרבי ר' אלימלך] להחבריא, [ומסר להם את דברי היצה"ר שנית], והם השיבו התשובה הראשונה כנ"ל, אח"כ בא הבעל דבר פעם שלישית לרבינו ר' אלימלך ואמר כן: אם כי איננו יכול לעשות להחברייא שום דבר, אמנם זאת יעשה שיעשה לכל העולם חסידים, [וכמובן נתייראו החברייא קדישא מחסידי הבעל דבר, ומעשה שטן הצליח]

(מפי הה"ק מהר"י זצ"ל מפשעווארסק)

סיפר חותני הה"צ שליט"א, שהאחים הקדושים, היינו הרבי ר' אלימלך והרבי ר' זושא זי"ע, היו מחולקים בענין אחד, שהרבי ר' אלימלך היה סובר שטוב ויפה להיות עשיר, שיוכל להתנהג ברחבה, ולכן בעת שהלך נע ונד כמפורסם, ביקש וחיפש תמיד להיות משובו ש"ק אצל עשיר, ושיטת אחיו הרבי ר' זושא היה להיפוך, ובכל עת גלותו חיפש להיות ש"ק אצל עניים צדיקים נסתרים. אמנם אח"כ נראה לכל אדם [מהאחים הקדושים הנ"ל] שהצדק עם אחיו, ולכן רבינו הרבי ר' אלימלך ביקש והתפלל שבניו ונכדיו יהיו עניים, ורבינו ר' זושא ביקש שבניו ונכדיו יהיו עשירים, והיה כמה מנכדי הרבי ר' זושא עשירים. (מרשימות הנ"ל)

שמעתי מהה"ח המפורסם ר' יצחק דוד לידער ז"ל, ששמע מהה"ק רבי יעקב יוסף זצ"ל מסקווירא, שהרה"ק רבי דוד מטאלנע זצ"ל נהג להסתופף בצל קדושת אחיו הבכור רבי אהרן מטשערנאביל זצ"ל. פעם שוחחו החסידים מפלאות הצדיקים, ענה הרה"ק רבי דוד מטאלנע ואמר, שמעשיות אינו יודע הרבה, רק שתיים, א' מה ששמע וא' מה שראה בעיניו. וסיפר, שפעם נסע לאחיו הגדול הנ"ל והתנצל לפניו שאין לו פרנסה, סיפר לו אחיו מעשה, שהה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זצ"ל בימי עלומיו כאשר כיהן ברכנות באחד ממקומותיו (בעיירות ק.א.י.ם.) סבל דחוקת נוראה, הרבנית וב"ב היו עטופים ברעב ממש, והה"ק ישב בביהמ"ד כל היום על התורה ועל העבודה. וכשהילדים בקשו אוכל מאמם הרבנית, שלחה אותם לאביהם בביהמ"ד, וכן עשו, ומשאמרו לאביהם הק' שהנם רעבים לא הגיב על זה כלום, רק למד הלאה, והיטב חרה לה להרבנית על זה. לימים הגיע שמה הרבי ר' אלימלך לאיזה עיר בגלילות, ונסע אליו הרה"ק מאפטא, והרבנית נסעה עמו, שרצתה לקבול עליו בפני הר"א, ואכן סיפרה להר"א את כל מעשי בעלה, שאינו משיג על ילדיו הרעבים גם צמאים. שאלו הר"א היתכן כזאת, אמר לו הרה"ק מאפטא דאס הארץ האט מיר טאקע זייער וויי געטוען אבער וואס האב איך געזאלט טוען? [שאהבת התורה הק' עולה לו על כל האהבות!] אמר לו הר"א מאד תגל נפשי שהגעיתם למדריגה כזאת, ויאמר הרה"ק מאפטא אמנם על הרבנית וב"ב עליהם הרחמנות, אמר לו הר"א: אמרו חז"ל עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות, ומקשה התוס' הלא אמר ה' לוו עלי ואני פורע עיי"ש, ובכן אנו מפרשים 'עשה שבתך חול' שגם בחול יהיה לכם בחינת שבת, ועי"ז אל תצטרך לבריות, ובאיזה אופן יתקיים זאת, לכן אמר ה'

לזו עלי, תתדבקו בי, ואני פורע ומגלה טבעכם בעולם. ואיחל לו הר"א שיתרומם קרנו בכבוד, ומאז כבר היה לו להרה"ק מאפטא פרנסה ברווח [שנתגלה בעולם].

וסיים הה"ק מטאלנע, זהו הסיפור ששמעתי, והמעשה שראיתי הוא, שמאז שסיפר לי אחי הגדול מעשה זה נתרומם קרני ומזלי בשפע רב. (מפי הנ"ל)

שמעתי מהגה"צ רבי מנחם שלום וואלדמאן דומ"ץ ר"ק וויעליטשקא, ומהגה"צ האב"ד דק"ק הנ"ל, ששמעו שניהם מהה"ק בעל דברי יחזקאל משינאווא זצ"ל. הרבי מלובלין היה דר בצעירותו בעיר לאנצהוט, ונהג שם רביסטעווע לעת זקנתו של רבו הק' הר"א מליזענסק, והיה לו שם פרנסה (אולי היה הוא שם 'מגידי' או 'דיין'). פעם שמע הרבי ר' אלימלך שאחד מאנשי שלומו, הרה"ק ר' דוד הלוי קרפף זצ"ל מלמד תשב"ר בעיר זאלין (עיריה בין לזענסק ללנצהוט) היה אצל הרבי מלובלין בלנצהוט על יו"ט שחל להיות בשבת, היטב חרה לו על זה (שאם התלמיד מנהיג בחיי רבו יכול ד"ו להזיק לאריכות ימים של רבו כנודע), ע"כ עבר לבית הרה"ק ר' דוד בזאלין (הפי' נסע בעגלה אף שהוא סמוכה, יען שהיה זה לעת זקנתו כנ"ל), ושאלו היתכן כזאת לעזוב את רבו ולדבק ברבי אחר שהוא תלמיד ממנו, ענהו ר"ד: דער רבי איז צו הויעך, האב איך גענומען ר' איציק'ן (מלנצהוט) פאר א לייטער איך זאל קענען פארשטייען דעם רבי'ן!, (הרבי גבוה מדי, ולקחתי את ר' איציק לשמש כסולם, שאוכל להבין את רבינו) היינו שלא עזב את רבו הק'. (כאן הגיב הק' משינאווא מפני כבודו של הרבי מלובלין: אן השגה פון א חסיד, צו מאכן דעם רבי'ן פון לובלין פאר א לייטער). והרה"ק ר' דוד רצה מאד לכבד את רבו הק', אמנם לא היה לו עם מה לכבדו, כי לא היה לו בביתו כי אם מעט קמח, ע"כ העמידה הרבנית סיר מים על האש, וכשהרתיח המים שפכה הקמח לתוך הסיר ונעשתה מזה 'שיפקעלעך' (נאקעלעך), ובשעת מעשה בכתה הרבנית, ובקשה בקשה חמה ולבבית מהקב"ה, שהצדיק ירגיש במאכל זה טעם גן עדן, וכיבד הרה"ק ר' דוד את רבו הר"א במאכל זה, ואכל, ונסע משם לביתו נאוה קודש בליזענסק הסמוכה.

לימים לעת זקנתו של רבינו הר"א היה קשה לו האכילה, וכשהרבנית שלו הפצירה בו שיאכל, ענה ואמר לה הר"א: כשיהיה לו ה'טשיפקעלעך' מ'זאלין' אז יאכל! והרבנית כשמעה דבר זה פעם ושתיים, עברה לבית הרבנית מזאלין, ושאלה לה על סדר עריכת ה'טשיפקעלעך' שנתנה מלפני שנים לבעלה הצדיק, אז סיפרה הרבנית מזאלין שלא היה לה שום סוד בזה, ורק בכתה מעומק לבה לפני השי"ת כנ"ל, ודבר זה לא היה עוד בכח הרבנית מליזענסק ע"ה. (מפי הנ"ל)

הציון הקדוש

פעם אחת אמר בעל התפארת שלמה זי"ע: כל העולם בודאי תמהים היתכן הרב מראדאמסק יסע לליזענסק על הציון, ומאי טעמא על ציון הצדיק הזה ולא על ציון אחר, ובטח אם נכתוב שאלה ותשובה ע"ז להגאון ר' שלמה קלוגער זצ"ל בודאי יכתוב ויאריך כמה תשובות ארוכות וחדושים ע"ז, אבל מי שיוודע מפני מה בארץ ישראל ישנם קברי נביאים ומלכים, ושופטים, תנאים ואמוראים, ועל שום ציון אין עושין הילולא רק על ציון התנא ר' שמעון בר יוחאי וציון האר"י ז"ל, מי שיוודע זאת, יודע וגם יבין את זאת, עכ"ד והוא פלא. (נפלאות התפארת שלמה אות רנ"ב)

אחת מצאצאי רבינו הר"א לא נפקדה ל'ע בזרע של קיימא, ופעם זכתה להשתטח על ציון זקניה ר' אלימלך בליזענסק, ושטחה בקשתה שתזכה להתעבר, ואכן תפילתה נתקבלה והגיעה לפרשת העיבור, אך לכלל לידה לא הגיעה, כי לא נתקיימה זרעה לחיים, והצטערה כל ימיה ע"ז, שלא פירטה בבקשתה להפקד בזרע של קיימא.

(שבחי הרבי ר' אלימלך דף קס"א)

להוושע אצל אביה הקדוש, אמרה, אז דער טאטע האט געקענט אין די שיק, קען ער אין די זאקין אוודאי.

הרה"ק רר"מ מפרמישלאן זי"ע אמר: מי שרוצה שיהיה לו יראת שמים באמת ילך על ציון של קבר הרבי ר' אלימלך לליזענסק, ויתפלל שם, ויעשו דבריו פירות.

שמעתי אומרים בשם הגאון מוריניו רבי אפרים פישל סופר ז"ל אב"ד הנאנאש אשר אמר כי מקובל אצלו אשר מרן הרר"א הבטיח את מי אשר ילך על ציון קברו שלא ימות בלי תשובה.

והגאון מוריניו רבי אפרים פישל סופר הנ"ל אמר ע"ד הלצה, כי נתברר לי שכן הוא, כי בעת נוסעים על יומא דהילולא שלו, אשר אז נוסעים ג"כ הרעקריטען (פקידי הצבא) והמה אותן הנוטלים אנשים לצבא מלכות, ואת כל אשר רוצים עושים, ופ"א בעת שנסע הג"ר אפרים פישל הנ"ל, הכוהו מכת רצח ר"ל, ומוכרח היה לעשות תשובה.

בשנת תקמ"ו או תקמ"ז בחודש תמוז נולד להרה"ק בעל ישמח משה זי"ע בן, וקרא שמו בישראל אלעזר ניסן, הוא בנו יחידו [וכו'], בעת היותו כבן תשע שנים חלה חולי גדול, והי' מסוכן מאוד ומעצמו מובן גודל צערו של אביו הקדוש בראותו הכן יקיר לו ויחיד הוא לאביו ולאמו, אשר הוא בסכנה עצומה כ"כ, בודאי שפך לבו אל ה' לעורר רחמים עליו, ובראותו חו" סכנת מות מרחפת ע"פ הנער, לקח שני אנשים כשרים לליזענסק על הציון של רבינו הנועם אלימלך, ואמר להשלוחים: כאשר תבואו לחצר בית החיים תאמרו אשר אנחנו מנדירים פרוטה לצדקה בעד הנשמה אשר תלך ותגיד לנשמת הרב רבי אלימלך כי באנו על הציון שלו להתפלל לה, ואז ירוצו כל הנשמות הנמצאים שם בעת ההוא להגיד ולהודיע להרב הקדוש, ושם בעולם האמת דבר יקר הוא אצל נשמת המתים אשר יכולים להשתכר פרוטה שנותנים לתועלת נשמתם, ע"כ כל אחד ירצה להקדים, למען יזכה הוא במצות הפרוטה, ואחר כך תלכו על קברו להתפלל בעד בני, וגם תשיחו במכוון על המורה שעות באיזה שעה שתהיו שמה, כה אמר להם וכן עשו, ופתאום הקיץ בנו הילד אשר הוא שוכב על ערשו כמתעלף, בחדר הסמוך לחדרו, וקרא: אבי, אבי, וכאשר בא אליו אמר לו מעתה אקום מחוליי בעזהש"ת, ואהיה מעתה בבריאות השלימות, ושאלו מאין ידעת זאת בני, והשיב לו שבזו הרגע היה אצלו איש יהודי, וצייר תוארו ותמונתו כתמונת הקדוש הרבי ר' אלימלך ז"ל, ובירך אותי והבטיח לי שאהי' מעתה בריא אולם, ותיכף הביט אביו הקדוש על המורה שעות, ואח"ז כאשר באו השליחים אל ביתו, ראה שהיה במכוון אותה שעה שהיו על הציון. (תהלה למשה, הנספח לספר ישמח משה על נ"ך)

הגה"ק מצעשינוב אמר פעם שאין על מה לנסוע לקברי צדיקים, כי אם ביומא דהילולא שלהם, זולת לקברי הרבי ר' אלימלך מליזענסק ורבינו מצאנו, טוב לנסוע במשך כל השנה, כי נשמת הצדיקים אינם מצוים בכל השנה בעולם הזה, אבל הרבי ר' אלימלך ורבינו מצאנו פעלו שיהיה להם שייכות עם עלמא הדין בכל זמן. (יג אורות ח"א דף שצ"ד)

בכל שנה ושנה נסע התפא"ש ז"ל לליזענסק על היא"צ להיות סמוך לקברו של הנועם אלימלך ז"ל כי לא היה יכול לילך על הציון הק' כי היה כהן. פעם נסע דרך קראקא והיה אצל הרב דקראקא רבי שמעון סופר ז"ל בן החת"ס ז"ל, ושאל לו רבי שמעון הלא פה בקראקא מונחים גדולי וצדיקי הדור, מפני מה אינו מבקר קבריהם, והשיב לו התפא"ש ז"ל שהצדיקים המונחים פה בקראקא אין להם שייכות עם זה העולם, אבל הרבי ר' אלימלך הוא עומד מוכתר בטלית ותפילין ושומע כל מין בקשה. (סיפר כ"ק מחו"ר אדמו"ר מראחמיסטריווקא שליט"א ב"פ).

(הרה"צ ר' שלום גרשון אונגער שליט"א "דבר אלימלך")

הרה"ק מצאנו זצ"ל היה פעם בכ"א אדר בליזענסק ובעת שיצא מהאהל של הציון הקדוש, הביאו שלחן, והכינו עליו משקה לשתיית לחיים, והנה הרה"ק מצאנו נעצר וביקש תחילה מכל אחד ואחד שיאחל לו: מ'זאל האבען געפועלט אלעס גוטס. (דבר אלימלך דף ל"ד)

ענין נסיעתו דהרה"ק התפארת שלמה זי"ע לליזענסק כמעט בכל שנה, היה ענין נורא ופלא אצל כל העולם, והיה מרעיש מאד בנסיעתו זאת, ואף שהיה כהן, ולא יכול היה לילך על הציון ממש, אעפ"כ היה לו מקום מיוחד שם אצל אילן העומד כנגד החלון של האהל, ושם העמידו לו ופרשו לו ג' מחיצות בינו ובין העם ושלחן וכסא, ומחיצה הרביעית היתה פתוחה כנגד החלון, וישב ולמד שם, וכל העולם הסתלקו משם באימה ופחד, ובעת שסיים לימודו, עמד ממקומו ובא להחסידיים, ובאו כולם בפתקאות ושתו יין שרף לחיים, ושם הראה נפלאות ומופתים ופעל ישועות עד להפליא. ועשה שם תיקון גדול שתיקן מחיצות האוהל בחומות בנין וגג, ותיקן בפנים שידלקו נר תמיד, ועד היום הזה כן המנהג, ומאז התחילו מכל מדינות גאליציא ליסע על הציון הנ" בקביעות, ואמר הרה"ק התפארת שלמה בזה"ל: ברוך ה' אז מיר האבין דערויבין דעס כבוד פון רבין ר' אלימלך'ל, ופעם אחת אמר: שהוקן הזה שכח לגמרי מאתנו בעולמות העליונים, וב"ה שהזכרנו אותו קצת שיזכור אותנו.

כל שנות הזעם במלחמת העולם השנייה שמעו מציונו של הרה"ק הרר"א מליזענסק זי"ע קול בכי ואנחה.

ידוע כי הרה"ק התפארת שלמה זי"ע אמר כמה פעמים כי הוא תלמיד מובהק של הרבי ר' אלימלך זי"ע, והוא פלא כי נולד הרבה שנים לאחר פטירתו, ובעת בואו לליזענסק רצו חסידיו ליתן לו פתקאות, והשיב כי אפשר לו ליקח באשר לא פעל אצל הרר"א מה שצריך לפעול, ולמחרתו אמר כי פעל קצת והתחיל ליקח קוויטלאך, ופעם אחת עשו סעודה שם בליזענסק לכבודו, וישב בהתלהבות גדולה, ואמר תורות נוראות, ופתאום קם מכסאו מלוא קומתו ועמדו כל המסובים ג"כ, והלחיש לבנו אדמו"ר ר' אברהם ישכר בער זי"ע בעל חסד לאברהם, כי עמד מפני הרבי ר' אלימלך, כי בא אל שולחנו הטהור, ואמר אז: דכל אשר היו שם, היה להם כפרת עוונות ממש כמו ביום הכפורים, כאשר הרבי ר' אלימלך היה שם, והוא פלא.

פעם אחת סיפר [הרה"ק ממאגלניצא זי"ע] כי פ"א נסעה אמו לליזענסק על קבר בעל נוא"ל, והיתה שבתה בעיר חדש [ניישטאט] הסמוך לגבול אצל הרה"ק בעל מאור ושמש זי"ע, והיה המאור ושמש מרפה אותה מנסיעתה ואומר לה, למה לאשה על קבר מרן, כי הוא בעולם העליון מאד ואין תועלת להיות על קברו, וכהנה וכהנה דיבר אליה, ולמחרת שלח לקרוא אותה אליו, וסיפר לה: תדע כי מורי ורבי [הרה"ק] בא אלי והקפיד עלי מאוד ואמר מה לך שתסית את הצדקת הזאת לבל תסע על קברי, הזהר והשמר לחזק אותה ביתר שאת שתסע על קברי ובעזהש"י תשיג שם כל חפצה ומשאלותה, ואח"ז הרה"ק בעל מאור"ש בעצמו השתדל עבורה שיהיה לה מרכבה לעבור הגבול.

אמר הרה"ק בעל שומר אמונים בשם רבו הרה"ק בעל צבי לצדיק מבלאזוב זצ"ל: כשנסתלק הרבי רבי אלימלך זי"ע לקחו המלאכים גופו הטהור לגן עדן, ובזה הרגע שהיה גופו נטמן שם בהקבר, נתקדש מקום הקבורה שבני ישראל יכולים לשוב בתשובה, ולפעול שם כל מיני ישועות.

סיפר הרה"צ ר' מרדכי הערש שמערלער זצ"ל: פעם שאלו את בתו של הרר"א זי"ע לאחר הסתלקותו של אביה הקדוש: אם יכולים גם היום

שמעתי מהצה"ק ר' יוסף מאיר מספינקא ז"ע בעל אמרי יוסף, ששמע מפי מורו הרה"ק ר' יצחק אייזיק מזידיטשוב ז"ע שאמר שקבלה בידו שרבינו אלימלך ז"ע היו לו מדריגות שלא היו בעולם מימות הנביאים. (עשר צחצחות)

הרה"ק רבי שלום מבעלזא ז"ע אמר פעם, הכרתי יהודי שהכיר את אמו של רבינו רבי אלימלך ז"ע, ולולא זאת לא הייתי מאמין שהרבי ר' אלימלך היה ילוד אשה.

(מפי רבי מרדכי הערש שמערלר זצ"ל נכד רבינו רבי אלימלך ז"ע)

שמעתי מהרה"ק רבי יוסף מאיר ז"ע מספינקא, כי בראשית ממלכתו של הרבי ר' אלימלך ז"ע בימי נעוריו, היה המגיד הקדוש רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב ז"ע בעת ההוא בלבוב (לעמבערג) עקב חליו, ובא לרופאים דשם, ואז היה האב"ד דלבוב הגאון רבי חיים הכהן ראפפורט זצ"ל, והלך ר"ח הכהן לבקר את החולה, ובבואו לא היה בכח המגיד מזלאטשוב לקום מפניו בשכבו על ערסו מפני חליו. אך עם כל זה, אח"כ בין השיחים שאר המגיד מזלאטשוב לר"ח הכהן ראפפורט על איזה דיינים שתחת דגלו שהם מקבלי שוחד, למען ידע הגאון ר"ח הכהן מה לעשות עמהם, וחרה אף הגאון על דיבור זה והשיב להמגיד לחודי וואס הארט אייך נישט בעסר אז מיילך איז רעבע [וכי מדוע לא אכפת לך יותר שמיילך נהיה רבי], ואז נתפעל רבינו המגיד מזלאטשוב ובחולשת גופו קפץ מעל המיטה וקם על רגליו ואמר ברעש, כביכול! כביכול! אויף דעם רעבע רבי מיילך זאגט איהר אזוי, אויף דעם רעבע רבי מיילך הענגען אלע עולמות [כביכול, כביכול, על הרבי רבי אלימלך אתה מדבר כך על הרבי ר' אלימלך תלויין כל העולמות], ונפל חזרה למיטתו. (עשר צחצחות)

כשיצא הבעל התניא ז"ע מבית האסורים, התנו שצריך לילך לשלושה גאונים מליטא שיבחנו אותו, נכנס הבעל התניא אצל אחד מהגאונים אשר מתחת ספסלו היה מונח הספה"ק נועם אלימלך והיה דורך עליו, ושאל הגאון את הבעל התניא ז"ע מי עשה זה הספר, אמר לו הבעל התניא אפילו אם הייתן לוקחים המחבר בעצמו והייתם דורכים עליו ג"כ לא היה אומר לכם כלום.

הבעל דברי יחזקאל משינאווא ז"ע אמר, שאביו רבינו בעל דברי חיים מצאנז ז"ע רצה לעשות טובה לנכדי הרבי רבי אלימלך ז"ע אפילו לאחר הסתלקותו, כי לפני חג הפסח נוסעים בעיירות לקבץ מעות לצרכי פסח, ולאחר יו"ט כשתמו כל המעות מצרכי חג הפסח צריכים עוד הפעם מעות וקשה עוד הפעם לנסוע בעיירות לקבץ מעות, לכן בחר להסתלק בכ"ה ניסן לאחר יו"ט, ונוסעים נכדי הרבי ר' אלימלך עוד הפעם בהעיירות אין דאס הייסט מען פאהרט אויף צאנז צום יארצייט [ולמראה עינים הוא שנוסעים לצאנז על ההילולא].

(מפי רבי מרדכי הערש שמערלר זצ"ל נכד רבינו רבי אלימלך ז"ע)

שמעתי מבעל שפע חיים מצאנז קלויזנבורג ז"ע שפעם בא נכד הרבי ר' אלימלך ז"ע אל הדברי חיים מצאנז ז"ע ביום ל"ג בומר ושאלו הדברי חיים אמאי לא הולך היום אל ציונו של זקינו בליזענסק, שהרי הוא היה הניצוץ של ר' שמעון בר יוחאי.

(כ"ק אדמור"ר משומרי אמונים זצ"ל)

הרב ר' אליעזר ליפמאן ז"ל אביו של רבינו רבי אלימלך ז"ע פגש פעם בדרך נכרי שסוחר יהודי שקשור לזנב הסוס וכך סוחר אותו על הדרך, וניגש ר' אליעזר ליפא אל הנכרי וביקש ממנו שיעזוב את היהודי והוא ישלם לו מה שמגיע לו ממנו, ולא הסכים, עד שהבטיח לו לתת כל הכסף מה שנמצא אתו, ונתרצה והתיר את היהודי, ביקש היהודי מר' אליעזר ליפא שיאמר לו איזה שכר רוצה שישלם לו עבור זה ולא רצה כלום, אז ענה היהודי אני אקח עלי עונשי הגיהנם מה שמגיע לכבודו, והסכים ר' אליעזר ליפא. כעבור איזה שנים בא יהודי הנ"ל לבית ר'

אליעזר ליפא, ושאל אותו ר' אליעזר ליפא מה בקשתו, ענה היהודי שכבר בא מעולם האמת וחלק הגיהנם שמגיע לי כבר קיבלתי ועתה צריך אני לקבל חלק הגיהנם שקבלתי עלי מכבודו, ובהיות שהיסורים נוראים מאד, לכן באתי לבקשכם לוותר על זה, ענה ר' אליעזר ליפא בודאי אני מוותר, וחלילה שיענש ויסבול יהודי יסורים עבור עוונותי, ויצא כרוז מן השמים כי בשכר זאת יוציאו בניו יהודים מהגיהנם.

(מפי הרה"צ רבי מאטל סלאנים זצ"ל)

רבינו רבי אלימלך ז"ע היה יכול להיות אצל רבינו הבעש"ט הקדוש ז"ע, כי בעת הסתלקות של הבעש"ט כבר היה הר"א בן ארבעים שנה, רק כידוע היה הבעש"ט הקדוש תלמיד מהנביא אחיה השילוני, והר"א היה לו ניצוץ מאחיה השילוני, ואין דרכו של רב ליסע לתלמיד.

(מפי הגה"ק רבי מנחם נחום מראחמסטריווקא ז"ע)

פעם אמר רבינו רבי אלימלך ז"ע לתלמידו הבעל מאור ושמש ז"ע באמצע הלילה שילך עמו על בית החיים, ויקח עמו מקל, וכל מה שיראה יעשה בהמקל סימן על הארץ במקום ההוא, וראה המאור ושמש שנתגלה עמודא דנורא, ומסביב העמודא דנורא ניתזו ניצוצות אש, ועשה סימנים על הארץ במקום ההוא עם המקל, אח"כ אמר הר"א שהעמודא דנורא היה הבעש"ט ז"ע, ובמקום שנתגלה העמודא דנורא יהיה קברו, ובמקום שניתזו הניצוצי אש יהיה האהל סביב.

(מפי רבי מרדכי הערש שמערלר זצ"ל נכד רבינו רבי אלימלך ז"ע)

הנה שמעתי מעשה נורא מאיש נאמן מאד שפעם אחת הי' מספר רבינו הקדוש האלקי ר' יחזקאל זצוקלה"ה מקאזמיר ששמע מרבו הוא רבינו קדוש האלקי זצוקלה"ה מלובלין ובשעת שהתחיל לספר מעשה זו וגם באמצע המעשה וגם בסוף המעשה הי' אוזח עם שתי ידיו הקדושים באזניו הקדושים ואמר בזה"ל האזנים האלו הי' שומעים זאת מרבינו הקדוש מלובלין וזאת הי' שלשה פעמים שאחז את אזניו ואמר שהאזנים הללו היו שומעים זאת מפיו הקדוש מלובלין זצוקלה"ה וזה"ל שאמר רבינו הקדוש מלובלין שכל חסיד שנסע לרבו צריך להתנצל עצמו לפניו על כל דבר אפילו אם אין הפרה נותנת חלב כ"כ הרבה, צריך לנסוע לרבו לספר לפניו כל זאת וצריך לשאול ממנו עצה על כל דבר קטן וגדול, כי הי' מעשה אצל אדמור"ר הרבי ר' אלימלך זצוקלה"ה מליזענסק כן סיפר הרבי מלובלין, שאיש כפרי אחד הי' מפרנס א"ע עם עשיות יין שרף (יי"ש) והי' לו קעסעלע ומאשינדיל (רוד ומכונה) לעשות את היי"ש ובאם שנתקלקל הקעסעלע והמאשינדיל, נסע תיכף לרבו הקדוש רר"א זצ"ל מליזענסק, לשאול אותו מה לעשות ונתן לו הרה"ק עצה לעשות כך וכך, לעשות שרייפיל חדש כאן וגם שרייפיל חדש כאן וכדומה, ונעשה מתוקנת הקעסעלע על שנה או יותר ואם נתקלקל עוד הפעם נסע עוד הפעם ונעשה מתוקן עוד על שנה, כך נהג א"ע תמיד לשאול לרבו על כל דבר, ואח"כ נפטר הכפרי הנ"ל וגם הרבי ר' אלימלך לא הי' עוד בעולם והי' שם הכפרי הנ"ל בעולם הדמיון והי' סובר שהוא חי ונושא ונותן עם היין שרף וגם נתקלקלו הקעסעלע והמאשינדיל והי' רוצה לנסוע לרבו הנ"ל והמלאכי חבלה שנדמו לו בצורת חתניו ובניו ושכניו לא היו מניחין אותו ליסע, (און זייא האבין עהם אב גירעט), והיו נותנים לו ג"כ עצה איך לתקן את הקעסעלע והי' טוב יום אחד או יומיים ואח"כ נתקלקל שוב והי' רוצה עוד בחשק יותר גדול ליסע לרבו הר"א זצ"ל והי' בניו וחתניו ושכניו מתקנין עוד הפעם את הקעסעלע והי' מתוקן עוד על יום אחד ואח"כ כשראה שנתקלקל עוד הי' רוצה בחשק עוד יותר גדול לנסוע לרבו והי' דנין למעלה שצריכין להניחו להיות אצל רבו הנ"ל, (כי בעולם הדמיון נותנים לאדם להמשיך במעשים שהורגל להם בחייו, והחיצונים יכלו להלביש עצמם בדמות משפחתו, אבל אינם יכולים להלביש עצמם בדמות צדיק אמת), ורבו הוא רבינו הקדוש הר"א מליזענסק לא היה עוד ג"כ בחיים והי' הפסק שמחויבין להעמידו לפני רבו הנ"ל כי כמו שבחיו הי' נוסע בכל מאמצי כוחו תמיד לרבו לשאול לו על כל דבר, ובפרט על תיקן הקעסעלע של פרנסתו הנ"ל כן עתה

לך, אשר לא נישא פנים בזה הדין תורה רק נחפש הדין לאמיתו. ואחר הסעודה ישבו השלושה צדיקים הנ"ל לעיין בהדין תורה אם יוכל הקיסר פראנץ יאזעף לגזור גזירה רעה כזו אשר היא נוגעת לכל דת היהדות ואין מהאפשר לסבול אותה, ופלפלו היטב בחושן משפט ובכל ספרי הלכה ועלה בידם אשר הצדק עם הר"ר פייבול וכתבו פסק דין וחתמו שלשתם על הפס"ד. ומשך שלשה ימים עברו אחר זה ונשמע הקול אשר הגזירה הזאת נתבטלה.

אחד שאל לרבי אלעזר בנו של רבינו רבי אלימלך ז"ע מה ציוה אביו לפני הסתלקותו, אמר רבי אלעזר אבי היה מצוה לפני מותו שתיים ועשרים שנה, והו הספר נועם אלימלך שאמר משך שתיים ועשרים שנה קודם פטירתו.

הרה"צ ר' חיים אורי זצ"ל בהרה"צ ר' יוזפוע נאנאשער זצ"ל מחסידי קאלוב אמר, כי קבלה מרבינו רבי אלימלך ז"ע כי מי שמתענה בשו"ב"ם משבת לשבת, ואינו אוכל סעודת מלוח מלכה, אינו נחשב התענית עד יום שלישי, והוסיף רבי חיים אורי ז"ל מרובה מדה טובה מי שאוכל סעודת מלוח מלכה נחשב כאילו התענה משבת לשבת.

(אוצר ישראל)

פעם היה רבי אלעזר ז"ע בנו של רבינו רבי אלימלך ז"ע בשב"ק אצל המגיד מקאזניץ ז"ע, במוצש"ק באו להזכיר לפני המגיד מקשה לילד שצריכה ישועה גדולה, והיתה אז ימות החורף ושרר קור חזק, והמגיד אמר שרוצה לילך לטבול במקוה, אך רבי אלעזר לא היה יכול לסבול שהמגיד ילך עכשיו במסירות נפש במקוה קרה, אז אמר רבי אלעזר להמגיד, דער טאטע האט אנגעזאגט די קינדער זאלין פיהרן מלוח מלכה'ס אין זיי וועלין פועל'ן ביי מלוח מלכה'ס כל מיני ישועות, זאג איך צו מיט דעם כח זאל זי האבן בניקל [האבא צוה לבניו לערוך סעודת מלוח מלכה ויפעלו בסעודת מלוח מלכה כל מיני ישועות, אני מבטיח בזה הכח שתלד בניקל], ורבי אלעזר ערך סעודת מלוח מלכה ולהמקשה לילד היתה אח"כ ישועה.

בהקדמה לספר הקדוש 'נועם אלימלך', כתב בנו הה"ק רבי אלעזר ז"ל: למען כבוד שמך הגדול תעשה ותקיים נא כל הברכות אשר תמיד על פה כבוד אבי מורי ורבי, הורגל להיות מברך את ישראל ולמסור נפשו עליהם בכל עת ולבטל מהם גזירות רעות בתפילתו הנאמנה במסירות נפש.

והקפיד מאד הרה"ק בעל תפארת שלמה על המדפיסים שהדפיסו ספר הקדוש נועם אלימלך כ"פ והשמיטו הקדמה זאת, ואמר בזה"ל: שהקדמה זאת חביב לי מאד כמעט ככל הספר נועם אלימלך, איך שהעיד בנו הרה"ק מורינו הרב רבי אלעזר על אביו שמסר נפשו עבור ישראל, חוץ מה שמסר נפשו על קדושת שמו יתברך.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מחוייבין להעמידו לפני רבו כנ"ל והי' בדמיון שנוסע לליזענסק עד שבא לרבו ושאל אותו עצה מה לעשות עם הקעסעלע והמשינריל שנתקלקלו, ויהי כשמוע רבו זאת גער בו ואמר לו האמת שהוא מת, והראה לו התכרוכין וכו' ואח"כ התחיל הנפטר לבכות ואמר לו איך אוכל לילך מכאן כי אנכי ירא מאד מהמלאכי חבלה ומאש של גיהנם וכו' אמר לו הרבי ר' אלימלך 'אויב דו ביסט שוין דא זייא שוין דא' (אם כבר הגעת לכאן תישאר כאן) ונשאר שם אצל רבו בנן עדן וכו', ואיש הזה לא הי' מהגדולים רק איש פשוט, ורק מחמת שבא לרבו תמיד בחייו לשאול לו על כל דבר זה הי' גורם שגם אחר מותו היו מוכרחים להביאו לרבו ונפטר מזה מכל העונשים הקשים והמרים של גיהנם ונכנס לנן עדן להיות ביחד עם רבו האיש האלהים הרבי ר' אלימלך מליזענסק זצוהלה"ה ראה גם ראה עד היכן הדברים מגיעין ומסיים הרבי מלובלין הנ"ל בזה"ל 'אז דיא מלאכי חבלה ווארטין נאך און עהם ביז יעצט', (שהמלאכי חבלה ממתניין עליו עד עתה) ע"כ.

(גדולת הצדיקים)

פעם גזר הקיסר פראנץ יאזעף במדינת גאליציה גזירה קשה מאד אשר כל המדינה היו חרדים מאד מהגזירה הזאת, והיה בעיר ליזענסק בבית המדרש של הרה"ק הרבי ר' אלימלך ז"ע איש מופלג אחד אשר למד בתמידות בבית מדרשו וישמו פייבול, והיה ירא שמים מאד, וקם הר"ר פייבול הנ"ל פעם אחת בלילה משינתו בבית המדרש, ובא לבית הרה"ק הרבי ר' אלימלך ואמר: רבי, יש לי דין תורה לספר לפניכם, הלא המשנה אומרת שמי שחציו עבד וחציו בן חורין, לישא שפחה אינו יכול מצד חרות שבו, לישא בת חורין אינו יכול מצד עבדות, והשי"ת אמר עבדי הם ולקח אותנו לו לעבדים, ואיך מוכרחים אנו לקחת על עצמנו גם את שעבודו של פראנץ יאזעף וגזירותיו הרעות אחרי שאנחנו משועבדים להקב"ה. כך אמר הר"ר פייבול הנ"ל ברוב התלהבות באמצע הלילה להר"א. והשיב לו הרבי ר' אלימלך אשר הדיבורים המה דיבורים טובים, אך אין דנין בלילה, ולמחר בבוקר יבואו לליזענסק שלושה תלמידיו המגיד מקאזניץ הרה"ק ר' ישראל ז"ע בעמח"ס עבודת ישראל, והרבי מלובלין הרה"ק ר' יעקב יצחק מלובלין ז"ע והרב מאפטא הרה"ק ר' אברהם יהושע העשיל מאפטא ז"ע בעמח"ס אוהב ישראל. ויגד הדבר לפניהם. למחרת הגיעו תלמידיו הנ"ל ושמח בהם רבם מאד, והזמינם לסעוד עמו סעודת צהרים ביחד, וסעדו עמו. באמצע הסעודה שלח הרבי ר' אלימלך לקרוא לר' פייבול הנ"ל ואמר לו ספר נא לפני האורחים האלו את הדין תורה שלך שאמרת לפני בלילה. והשיב הר"ר פייבול אשר אין לו התלהבות כמו בלילה לדבר ברוב התעוררות. ואמר לו רבו: אשר הוא נותן לו כח הדיבור לדבר כמו בלילה, וטען הר"ר פייבול כל הטענות הנ"ל כמו בלילה. אחר שטען כל הטענות התחיל הרה"ק מאפטא בפה קדשו לדבר ואמר: אצלנו המנהג אשר אחר שמעותינו הטענות מבעלי דינים מצווים אנו לבעלי דינים שילכו להם, אשר ע"כ אתם ר' פייבול לכו מכאן, ואתה רבש"ע מצד הדין מוכרח גם אתה ללכת מכאן, אך איך נוכל לצוות עליך ללכת מכאן, אשר מלא כל הארץ כבודו, ומבלעדי זאת כל עיקר הצלחתינו הוא אשר אתה שוכן אתנו בתוך תומאותינו, אבל זאת נגיד

לזכות הרוצה בעילום שמו

שיקויים ברכת צדיק "מנוחה ושמחה, אור ליהודים"

לע"נ האשה החשובה הצדקנית

מרת פרידא גילה בת הרה"ח ר' יצחק אייזיק ע"ה (רי"ך) נלב"ע י"ז אדר ב' תשע"ט

ההפצה בעיה"ק טבריא נתנם לע"נ רבני טבריא

רבה הראשי של טבריא הצדיק החכם רבי חיים בן רבי יצחק סמאנא זצ"ל
רבה הראשי של טבריא הצדיק החכם רבי יעקב חי בן רבי ברוך זריהן זצ"ל
מייסד ת"ת ביבאס, הצדיק החכם רבי רפאל ביבאס זצ"ל

לזכר עולם יהי צדיק, כ"ק אדמו"ר הגה"צ רבי שלמה בן רבי מרדכי זצ"ל מזוועהל-צאנז, נלב"ע כ"ז תמוז תשע"ז.
ולע"נ ראש הישיבה הגאון האדיר רבי אליהו שמואל בן רבי יעקב ישראל זצ"ל, נלב"ע כ"ה מרחשון תשע"ט

לע"נ איש החסד פוכתר בכל מידה נכונה
הרה"ח ר' משה בן ר' שמואל רפאל (רי"ך) ז"ל

להצלת

נישה בן אסתר כולכה
זכות הפצת תורה וחסידות, יענווד לו
להתברך בכל נילי דניטב

להצלת

כואיר יחיאל בן חנה סיגוא
זכות הפצת תורה וחסידות, יענווד
לו להתברך בכל נילי דניטב

להצלת

כנחם כעננדל בן פרידא גילה
זכות הפצת תורה וחסידות, יענווד לו
להתברך בכל נילי דניטב

להצלת

אפרים בן אסתר לאה
זכות הפצת תורה וחסידות, יענווד
לו להתברך בכל נילי דניטב

להצלת

יוסף נתן בן רבקה טויבא
זכות הפצת תורה וחסידות,
יענווד לו להתברך בכל נילי דניטב

להשתתפות בהוצאות הגליון לרגל שמחה או לע"נ ולקבלת הגליון במייל, להערות ולהארות, GILYON.LIZENSK@GMAIL.COM